

Bakalářská práce

Analýza toků a determinantů remitencí z České republiky

Studijní program:

B0114A300070 Zeměpis se zaměřením na vzdělávání

Studijní obory:

Zeměpis se zaměřením na vzdělávání
Přírodopis se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Tereza Halamová

Vedoucí práce:

Mgr. Emil Drápela, Ph.D.
Katedra geografie

Liberec 2023

Zadání bakalářské práce

Analýza toků a determinantů remitencí z České republiky

<i>Jméno a příjmení:</i>	Tereza Halamová
<i>Osobní číslo:</i>	P20000083
<i>Studijní program:</i>	B0114A300070 Zeměpis se zaměřením na vzdělávání
<i>Specializace:</i>	Zeměpis se zaměřením na vzdělávání Přírodopis se zaměřením na vzdělávání
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra geografie
<i>Akademický rok:</i>	2021/2022

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je popsat a analyzovat toky a determinanty remitencí, proudících z České republiky do okolních států Evropy a jihovýchodní Asie. V práci bude nejprve představena teorie spojená s fenoménem remitencí a determinantů, které je ovlivňují. Dále budou stručně charakterizovány zmiňované geografické regiony a kontext imigrace z těchto regionů do Česka. Praktická část bude věnována analýze a popisu trendů v tocích remitencí a identifikaci determinantů ovlivňujících výši remitencí, zasílaných z České republiky do států původu imigrantů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

MZV. 2017. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky*. <<http://www.mzv.cz/jnp/>>

World Bank. 2020. *World Bank Open Data*. <<https://data.worldbank.org/>>

KNOMAD. 2018. *Remittances Data*. <<https://www.knomad.org/data/remittances>>

CARLING, J. 2005. *Migrant remittances and development cooperation*. Oslo: International Peace Research Institute.

IMF. 2009. *International transactions in remittances : guide for compilers and users*. Washington DC: International Monetary Fund.

Vedoucí práce:

Mgr. Emil Drápela, Ph.D.

Katedra geografie

Datum zadání práce:

4. května 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 28. dubna 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Kamil Zágorský, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 3. června 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Emilu Drápelovi, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval.

Anotace

Cílem bakalářské práce je popsat a analyzovat toky a determinanty remitencí, proudících z České republiky do okolních států Evropy a jihovýchodní Asie. V práci bude nejprve představena teorie spojená s fenoménem remitencí a determinantů, které je ovlivňují. Dále budou stručně charakterizovány zmiňované geografické regiony a kontext migrace z těchto regionů do Česka. Praktická část bude věnována analýze a popisu trendů v tocích remitencí a identifikaci determinantů ovlivňujících výši remitencí, zasílaných z České republiky do států původu imigrantů.

Klíčová slova: remitence, Evropa, jihovýchodní Asie, determinanty, rozvoj, migrace

Anotation

The aim of the bachelor thesis is to describe and analyze the flows and determinants of remittances flowing from the Czech Republic to the surrounding countries of Europe and Southeast Asia. The thesis will first present the theory associated with the phenomenon of remittances and the determinants that influence them. Furthermore, the mentioned geographical regions and the context of immigration from these regions to the Czech Republic will be briefly characterized. The practical part will be devoted to the analysis and description of trends in remittance flows and the identification of determinants affecting the amount of remittances sent from the Czech Republic to the countries of origin of immigrants.

Keywords: remittances, Europe, Southeast Asia, determinants, development, migration

Obsah

Seznam grafů	8
Seznam zkratk	9
Úvod	10
1 Remitence	11
1.1 Rozvojové aspekty remitencí.....	14
1.1.1 Mikroekonomické dopady remitencí	15
1.1.2 Makroekonomické dopady remitencí.....	17
1.1.3 Sociální dopady remitencí.....	19
1.2 Základní determinanty objemu a forem remitencí.....	20
2 Socioekonomická charakteristika zájmových států	24
2.1 Vývoj počtu obyvatel.....	25
2.2 Náboženské vyznání.....	26
2.3 Vývoj ekonomiky.....	29
2.5 Struktura hospodářských sektorů.....	31
3 Kontext migrace ze zájmových států do ČR	34
4 Vývoj remitenčních toků ve vybraných státech	38
4.1 Remitenční toky do Slovenska.....	38
4.2 Remitenční toky do Ukrajiny.....	39
4.3 Remitenční toky do Polska.....	41
4.4 Remitenční toky do Ruska.....	42
4.5 Remitenční toky do Vietnamu.....	43
5 Výsledky analýzy	45
Závěr	46
Seznam literatury	47

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Typy remitencí klasifikované dle odesílatelů a příjemců.....	11
Obrázek 2 – Schéma systému komunikujících nádob remitencí.....	15
Obrázek 3 – Základní model remitenčních toků.....	22
Obrázek 4 – Vývoj počtu obyvatel zájmových států (2005-2021).....	26
Obrázek 5 – Počet cizinců dle jejich národnosti na území ČR v roce 2021.....	37
Obrázek 6 – Objem remitenčních toků zaslaných z ČR na Slovensko (2005-2021).....	41
Obrázek 7 – Objem remitenčních toků zaslaných z ČR na Ukrajinu (2005-2021).....	42
Obrázek 8 – Objem remitenčních toků zaslaných z ČR do Polska (2005-2021).....	44
Obrázek 9 – Objem remitenčních toků zaslaných z ČR do Ruska (2005-2021).....	45
Obrázek 10 – Objem remitenčních toků zaslaných z ČR do Vietnamu (2005-2021)...	46

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

EU – Evropská unie

HDP – hrubý domácí produkt

IT – informační technologie

IMF – Mezinárodní měnový fond

MPI – Institut pro migrační politiku

SSR – sovětská socialistická republika

UNDP – Rozvojový program OSN

USD – americký dolar

Úvod

V posledních několika letech je stále větší pozornost věnována remitencím migrantů, jak ze strany politiků, tak i bank. Ekonomové zaznamenávají, že příliv remitencí do rozvojových zemí v mnoha případech dohání a dokonce překračuje tradiční zdroje příjmů v cizí měně. Zatímco zpočátku byl kladen důraz převážně na objem a způsoby remitencí, postupně výzkumná komunita zkoumá potenciální dopad remitenčních toků imigrantů na ekonomický rozvoj ekonomik přijímajících remitence. Účinky remitencí na rozvoj jsou často složité a protichůdné, ale většina analytiků je vidí v pozitivním světle, není možné zamítnout jejich vliv na ekonomiku země původu migranta, avšak je nutné zdůraznit jejich ovlivnění ekonomiky země hostící migranty.

Tato bakalářská práce si klade za cíl analyzovat toky a determinanty remitencí z České republiky do okolních států Evropy a jihovýchodní Asie. Dalším cílem je detailněji představit pojem remitence a jejich vztah s migrací. Dále je zaměřena na přiblížení důležitosti jejich role nejen v ekonomice státu, ale především v plánování rozpočtu domácností pracovních migrantů. Metodologicky je tato práce založena na postupu od obecného zkoumání determinantů objemu a jejich dopadům ke konkrétním projevům v zájmových zemích přijímajících značné objemy remitencí z České republiky.

Ke splnění výše zmíněných cílů je potřeba v průběhu této bakalářské práce zodpovědět následující otázky: Jaké národnosti tvoří největší skupiny migrantů v ČR? Jaký objem remitecí tyto skupiny remitují? Které determinanty ovlivňují jejich objem?

Tato práce je nejprve zaměřena na teoretické vymezení pojmu remitence a následnou klasifikaci remitencí. Přiblíží i problematiku neoficiálních remitencí. Věnuje se ekonomickým a sociálním vlivům, jež remitence mají na zemi migrantova původu, hostitelskou zemi, domácnost migranta i na migranta samotného. Následně stanoví hlavní teoretické determinanty migrace a tedy i objemu remitenčních toků. Další kapitola představí zájmové země analýzy a jejich socioekonomický charakter. V poslední teoretické kapitole budou rozebrány migrační vztahy mezi Českou republikou a zájmovými státy. Následovat bude kapitola samotné analýzy objemů a determinantů remitencí a kapitola identifikaci determinantů vyplývajících z analýzy a komparace objemů remitencí zasílaných z ČR do zájmových států. Na závěr práce shrne důležitá zjištění z teoretické části a výsledky analýzy.

1 Remittance

Remittance jsou známý a klíčový ekonomický pojem ve většině světa, jehož vliv je stále viditelnější. Obecně se remittance definují jako úspora příjmu migranta, (který se dočasně, nebo natrvalo přestěhoval do jiného státu nebo ekonomiky), kterou ve formě financí nebo zboží zasílá zpět do země svého původu. Pro mnoho ekonomik představují remittance značný a stabilní zdroj finančních prostředků, které někdy převyšují oficiální pomoc nebo finanční příliv z přímých zahraničních investic. Remittance mohou mít významný dopad na snižování chudoby a mohou financovat hospodářský růst v přijímajících ekonomikách (IMF 2009, s. 1). Z pohledu domácností emigrantů se jedná o primární či podpůrný příjem, s kterým naloží, jak nejlépe mohou, aby využití vyhovovalo jejich konkrétním potřebám (UNDP 2011, s. 124).

Mezinárodní měnový fond (2009, s. 21) dělí remittance do tří kategorií. První kategorii tvoří remittance pracovníků – pocházejí od pracovníků, kteří zůstávají v zahraničí rok nebo déle. Druhou kategorií jsou zaměstnanecké kompenzace představující transakce pocházející od osob, které zůstávají v zahraničí méně než jeden rok. Poslední kategorii tvoří migrační transfery, jež představují transfery zboží a financí související s přeshraniční migrací. Jelikož se však reportování a statistický záznam každé z uvedených definičních kategorií výrazně liší stát od státu, autorka přistoupila k definici remitencí jakožto součtu všech tří kategorií dohromady.

Odesílatel	Příjemce			
	Migrant	Ne-migrant/i	Kolektiv	Vláda
Migrant	Osobní vklady nebo investice	Transfery v rámci rodiny	Charitativní dary	Daně a odvody
Kolektiv			Kolektivní investice směřované do rozvoje	
Vláda	Sociální zabezpečení			
Soukromý byznys	Firemní důchody			

Obrázek 1 – Typy remitencí klasifikované dle odesílatelů a příjemců

zdroj: Carling 2005, s. 12, upraveno autorkou

Další přístup ke klasifikaci remitencí je znázorněn v tabulce 1, jehož autorem je Jørgen Carling (2005, s. 12, 13). Podle něj lze dělit remittance na základě typu jejich zasílatelů a příjemců. Identifikuje tak sedm různých typů remitencí.

Prvním a nejběžnějším typem toků jsou osobní vklady nebo investice. Jedná se o převody peněz migranta pro jeho vlastní použití, buď uložením na bankovní účty v zemi původu, nebo převodem úspor nashromážděných v zahraničí. Rozhodnutí o výdajích činí sám migrant. Nejčastěji je tento typ remitenčních proudů používán k produktivní investici.

Druhou kategorií remitencí jsou transfery v rámci rodiny, kdy migrant, buď pravidelně (obvykle měsíčně), nebo za zvláštních okolností, jako jsou náboženské svátky nebo v dobách mimořádných potíží, zasílá prostředky rodinným příslušníkům nebo přátelům do země svého původu. Rozhodnutí o výdajích zde dělají příjemci, ale často jsou podmíněna vlivem migrantů. Tento tok je obvykle považován za remittance jako takové kvůli jeho důležitosti v peněžním vyjádření remitencí.

Do třetího typu toků se řadí charitativní dary, jež jsou určené pro charitativní účely (krize i dlouhodobý rozvoj). Zasílané jsou buď nezávisle nebo prostřednictvím společností zaměřené na platební služby a služby spojené s převodem peněz.

Další skupinou toků jsou kolektivní investice směřované do rozvoje. Jedná se o transfery, prováděné migranty nebo organizacemi migrantů zejména sdruženími domovských měst, směřované do podpory rozvoje komunity v zemích původu.

Pátým typem jsou daně a odvody, jež Carling popisuje jako povinné odvody vládním nebo veřejným institucím, buď jako stanovený poměr dobrovolných remitenčních převodů nebo formou daně vybrané od emigrantů.

Poslední dvě kategorie remitenčních proudů tvoří starobní důchody a sociální zabezpečení. Tyto pravidelné transfery jsou zasílány bývalými či současnými zaměstnavateli, penzijními fondy nebo vládou v zemích, kde byl či je migrant zaměstnaný. Tyto převody jsou významné především v případě emigrace do sociálních států, kde migranti získávají právo na důchody, které mohou pobírat po odchodu do důchodu zpět v zemi svého původu. Za zmínku stojí i dávky sociálního zabezpečení, jejichž potenciál a význam je v některých případech srovnatelný se starobními důchody. Když emigrantská populace dospívá a vnitro rodinné remittance klesají, zvýšení transferů sociálního zabezpečení může zmírnit ztrátu příjmu.

Dále můžeme rozdělit remitence do pěti typů dle motivů migranta pro zasílání remitencí (Amuedo-Dorantes et al. 2005, s. 47). V tom případě dělíme remitence do následujících typů:

- remitence zasílané z důvodu empatie vůči rodině, která zůstala v zemi původu
- remitence určené k navýšení rozpočtu rodiny
- remitence, které se uchovávají pro budoucí investice
- remitence jako nástroj udržení pozitivních vztahů s rodinou
- remitence sloužící k splacení dluhů, které vznikly kvůli emigraci.

Monetární forma remitencí lze zaslat značným množstvím převodních mechanismů. IMF (2009, s. 7) rozlišuje základní a původní způsoby transferů remitencí skrze následující instituce a neformální služby:

- komerční banky
- společnosti specializující se na finanční transfery (převody)
- úvěrové společnosti
- pošty a zásilkové společnosti
- autobusové a přepravní společnosti
- využití kontaktních bodů u neformálních převodních systémů peněz
- využití přátel a příbuzných
- mobilní společnosti

V souvislosti s metodami převodu je nutné zmínit problematiku neformálních remitencí, jejichž objem je ve statistikách podhodnocován. Do této formy remitencí nejčastěji patří osobní či kurýrní transport hotovosti nebo naturálních remitencí přes státní hranice. Jelikož odhady objemu neoficiálních remitencí jsou velmi komplikované, jejich objem se výrazně odlišuje od hodnot uváděných ve statistikách. Podle různých zdrojů mohou činit cca 10-50 % z celkového objemu remitencí (Ratha 2003, 171), přičemž odhady se také zásadně různí pro jednotlivé země. Ústředním motivem migrantů pro využití neoficiálních remitenčních kanálů je především snížení nákladů a anonymita. Migrantů se tak vyhnou zdanění a poplatkům ze zaslané částky a za převod.

Jak již bylo zmíněno v první části kapitoly, remitence mohou být zasílány i ve formě zboží. V případě naturálních remitencí zásadní motivací migranta je spíše sociální kontakt než finanční pomoc (Rejšková, Tollarová 2009, 21). Nejčastěji se jedná o předměty denní potřeby, např.: drogerie, oblečení či obuv. Avšak může to být i luxusní

zboží jako je digitální technologie či nadstandardní potraviny. U těchto produktů často dochází k přeprodání, jelikož jsou v rodné zemi migranta dražší než v zemi, kde žije.

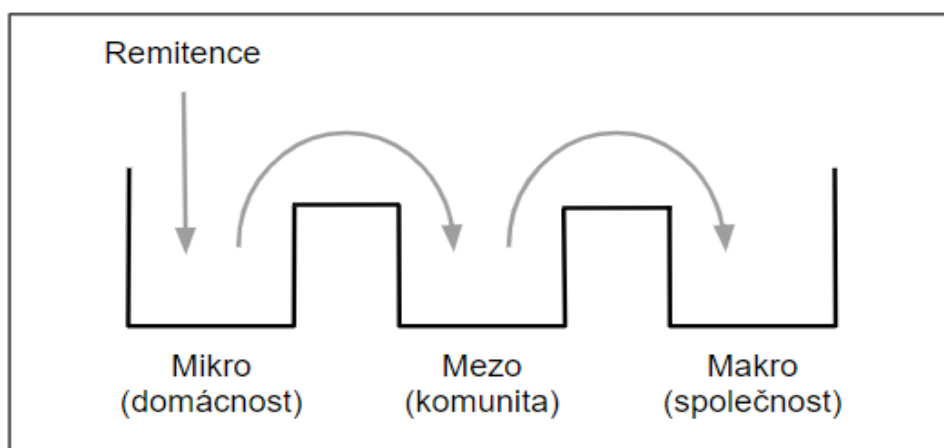
V některých případech, zejména na africkém kontinentu, se na rozhodnutí o migraci jedince podílí veškeré příbuzenstvo či dokonce celá komunita. Migrace může být strategie pro diverzifikaci příjmů a vydělávání peněz mimo místo svého působení a stabilizaci rodin a komunit v zemi původu. (Oltmer, Niedenföhr 2015, s. 11)

1.1 Rozvojové aspekty remitencí

Rapoport and Docquier (2005, s. 75), v rozsáhlém a široce citovaném přehledu ekonomické literatury o remitencích, dochází k závěru, že remitence mají pozitivní dopad na rozvoj a blahobyt zemí, které migranty vysílají. Celkový obsah studií zaměřených na ekonomický dopad remitencí je překvapivě jasný – remitence jednoznačně prospívají ekonomice nezanedbatelným způsobem, i když samozřejmě ne bez jistých vážných výhrad.

Studie konkrétně ukázaly, že remitence usnadňují tvorbu lidského kapitálu především tím, že zlepšují přístup ke vzdělání a zdraví. Vedou také ke zvýšení investic a snížení chudoby zejména v domácnostech příjemců (Agunias 2006, s. 23). Je nutné podotknout, že remitence nezbytně nezaručují finanční přínos pro všechny nejchudší domácnosti (Lubambu 2014, s. 19). Remitence jsou rovněž zásadním zdrojem deviz pro národní účty a bylo zjištěno, že podporují makroekonomickou stabilitu (Agunias 2006, s. 23). Avšak aby měly remitence dopad na ekonomický růst, měly by dle Dastidara (2017) proudit do zemí s otevřenou ekonomikou, protože ty mají vhodnější instituce a finanční trhy pro usměrnění příjmu z remitencí do výnosných investic, což naopak zrychluje tempo hospodářského růstu v těchto zemích.

De Bruyn a Wets (2006, s. 11, 12) zdůrazňují obtížnost jednoznačného popisu použití remitencí. Základní systém popisují jako systém komunikujících nádob. Mnoho migrantů využívá své remitence k podpoře základních ekonomických potřeb svých rodin. Pokud je tato potřeba naplněna, mohou být peníze použity na produktivnější účely. Pokud jsou tyto potřeby splněny, existuje prostor pro komunitní projekty.

Obrázek 2 - Schéma systému komunikujících nádob remitencí

zdroj: De Bruyn, Wets 2006, s. 14, upraveno autorkou

Velká část literatury o remitencích a rozvoji se zabývá rozdělením remitencí mezi investice a spotřebu. Zatímco dle výzkumníků a tvůrců politik v 70. a na počátku 80. let minulého století jen malá část remitencí byla využita k „produktivním“ investicím jako je zakládání malých podniků či zlepšování zemědělských postupů. Tento názor se na přelomu nového století změnil. Výdaje na „spotřební“ položky, jako je zdraví a vzdělání, by měly být považovány za investice do lidského kapitálu. (Carling 1996, s. 53). Lubambu (2014, s. 19, 20) zdůrazňuje klíčovou roli lokálních samospráv v efektivním využití výhod remitencí, přičemž je třeba pamatovat na to, že za rozvoj zodpovídá stát nikoli migranti. Carling dále dodává, že zvýšená spotřeba chudých rodin je často ekvivalentní zmírnění chudoby, což je cíl sám o sobě. Umlčení kritiky za „promrhání“ remitencí je také založeno na uznání, že by migranti a jejich rodiny měli mít právo utrácet, jak chtějí. (Carling 2005, s. 30).

Jelikož remittance migrantů jdou soukromým osobám a nikoli vládám, nenesou stejné potenciální riziko podněcování korupce nebo nehospodárných výdajů jako oficiální pomoc nebo příjmy z přírodních zdrojů. Není pochyb o tom, že ve srovnání s finančními toky z přírodních zdrojů, jako jsou zásoby nerostných surovin, jsou remittance široce distribuovány a mají příznivější vliv na nízkopříjmové domácnosti (Ghosh 2006, s. 56, 57).

1.1.1 Mikroekonomické dopady remitencí

Dopad remitencí je usměřován jak celkovou úrovní rozvoje, tak i charakterem dynamiky místní migrace. Pokud existují mechanismy, které vylučují nejchudší vrstvy obyvatelstva z účasti na migraci, remittance pravděpodobně prohloubí stávající

nerovnosti ve společnosti. Dlouhodobě se však tyto dopady stávají spíše neutrální. Tato změna je způsobena první generací migrantů, která vybudovává migrační vztahy a síť, jež podstatně snižují náklady migrace a umožňují participaci také chudším skupinám obyvatel. Pozitivní dopady na celou komunitu by mohly mít vyšší příjmy již zmíněné první generace migrantů, které budou spíše využívány k produktivním investicím než ke spotřebě domácností (Carling 2005, s. 30).

Dle Rathy (2013, s. 1) oproti ostatním finančním tokům jsou remitence proticyklické, tzn. pohybují se opačným směrem, než je celkový stav ekonomiky. V dobách ekonomického poklesu nebo v důsledku přírodních katastrof remitenční proudy rostou, jelikož migranti jsou více motivováni k zaslání finanční pomoci členům rodiny v nouzi, přestože i jejich finanční situace se v následku krize zhoršila. Za těchto okolností se remitence stávají neformální formou pojištění, které pomáhá rodinám a komunitám přežít vnější šoky. Je však nutné dodat, že remitence posílané do země původu pro investiční účely, se chovají spíše procyklicky (Hamaček 2010, s. 33).

Důležité je také si uvědomit skutečnost, že samotné toky remitencí mohou přispívat k přenosu účinků poklesu v hostitelské ekonomice do přijímající země prostřednictvím snížení částek odváděných migrujícími pracovníky (Sayan, 2004, s. 79-80).

Remitence zasílané migrantem do země svého původu představují významný prvek potlačení šíření a závažnosti chudoby v rozvojových zemích, jelikož instatně a bez dodatečných nákladů zvyšují jednotlivcům a rodinám příjem a přispívají tak k zlepšení socioekonomické situace v domácnostech migrantů. Můžou tak nahradit výpadek rodinného příjmu v případě ztráty zaměstnání, zranění, nemoci či úmrtí rodinného příslušníka. Tato jejich vlastnost je důležitá především pro rozvojové země, jež nemůžou poskytovat sociální zabezpečení, pojištění či penze (Ratha 2013, s. 1).

Ratha (2007, s. 5) zdůrazňuje vliv remitencí na snížení poměru počtu osob v chudobě (procento populace pod národní hranicí chudoby) v několika zemích s nízkými příjmy – o 11 % v Ugandě, o 6 % v Bangladéši a 5 % v Ghaně. V Nepálu mohou remitence vysvětlit čtvrtinu až polovinu snížení míry chudoby o 11 procentních bodů. Vyjma finanční stimulační jsou remitenční toky spojovány se zlepšením produktivity, zrychlením rozvoje lidského kapitálu a nárůstem investic domácností do vzdělávání, podnikání a zdravotní péče (Ratha 2013, s. 1).

Dle Hildebrandta et al. (2005, s. 259) zvýšení příjmu skrze remitence a repatriované úspory umožňuje domácnostem utratit přebývajících prostředky za potraviny a zdravotní služby. Prokázanými následky jsou například nižší kojenecká úmrtnost a vyšší porodní

hmotnost novorozenců. K efektivnějšímu využívání finančních zdrojů a tím i k vyšší dosažitelné úrovni zdraví může přispívat i vystavení migrantů k zdravotnickým praktikám hostitelské země. Získané znalosti o zdraví pak mohou být migranty aplikovány při návratu do své vlasti. Negativem v domácnostech migrantů je zejména méně preventivní zdravotní péče o děti, jako je kojení a očkování, což může mít škodlivý dopad na zdraví dětí ve vyšším věku.

Jedním z pozoruhodných přínosů remitencí je tvorba nových komunitních aktiv a služeb. V řadě zemí v Africe a Asii, jako v Latinské Americe a karibské oblasti, existuje dlouhá tradice využívání remitencí k budování sociálních aktiv a zařízení, jako jsou školy, lékařská a komunitní centra, silnice a malé zavlažovací projekty. Migranti často spojují své zdroje a remitují je do své vlasti za těmito účely. Takové investice do sociálního majetku a fyzické infrastruktury přispívají k blahobytu a hospodářskému bohatství malých komunit (Ghosh 2006, s. 53).

Mezi sekundární efekty remitencí lze řadit jejich vliv na příjmové nerovnosti. Bez ohledu na distribuci bezprostředního nárůstu kupní síly, remitenční výdaje mohou změnit relativní ceny a tím i benefitovat lokální obyvatelé, kteří sami nemusí remittance přijímat. Příkladem může být investice migrantů do pozemků a staveb, což vede ke zvýšení cen nemovitostí, z čehož benefitují místní vlastníci pozemků. Dalším nepřímým pozitivním efektem remitencí může být poptávka komunitou migrantů po produktech ze země původu, jež může vést k nárůstu exportu (Carling 2005, s. 31, 32).

Pozitivní dopady remitencí na chod domácností a devizy mohou být částečně neutralizovány velkým přílivem remitencí. Nadbytek financí může vést k okázalé spotřebě a k zvýšení preference dováženého zboží, což zvyšuje tlak na import. Na dovážené komodity si mohou zvyknout nejen rodinní příslušníci migrantů a navrácení migranti, ale i nemigrantské domácnosti, které imitují konzumační návyky více bohatých migrantských rodin. Obchodní bilance se může také zhoršit v důsledku vlivu remitencí na směnné kurzy. Velké přílivy remitencí, jako jakékoli velké přílivy deviz, může vést k zhodnocení vnější hodnoty místní měny. To má za následek snížení konkurenceschopnosti vývozu a zároveň stimulaci dovozu, což se pak projevuje ve formě holandské nemoci (Carling 2005, s. 32; Ghosh 2006, s. 59).

Objem remitencí má tendenci klesat při procesu integrace migrantů do nové společnosti (De Bruyn, Wets 2006, s. 13). Analýzy zabývající se dopady remitencí na chudobu musí tedy brát na vědomí ztrátu příjmu, které migrant může zažít

při procesu migrace (migrant se musí vzdát svého původního zaměstnání). Tyto ztráty jsou pravděpodobně malé pro chudé a nezaměstnané, ale v případě migrantů střední a vyšší příjmové třídy jsou značné (Ratha 2007, s. 5).

Dle Olneye (2015, s. 700) vliv imigrace na mzdy závisí rozhodujícím způsobem na dopadu imigrace na spotřebitelskou poptávku. Remitence představují jedinečný způsob identifikace odchylek v poptávce spotřebitelů, protože snižují spotřebitelskou základnu, ale nemají žádný dopad na velikost pracovní síly. S nárůstem remitencí se tedy spotřebitelská základna zmenšuje a domácí mzdy klesají. Olney ale dále podotýká, že tyto výsledky by neměly být považovány za racionální pro tvůrce politik pro omezení remitencí. Za prvé, přínosy pro rozvojové země jsou velké a dobře zdokumentované. Mírný pokles mezd ve vyspělých zemích v důsledku odlivu remitencí je tedy kompromisem, který by mnozí měli být ochotni udělat. Za druhé, omezení remitencí může mít nezamýšlený následek. Bez schopnosti remitovat by mohl být podkopán důležitý důvod pro migraci, jež by mohl mít pro hostitelskou zemi negativní důsledky. Alternativně, bez možnosti remitování, mohou migranti přinést své rodinné lži s sebou do hostitelské země, což by mohlo představovat zátěž pro sociální služby (Olney 2015, s. 725).

1.1.2 Makroekonomické dopady remitencí

Dopady remitencí jsou pociťovány i mimo domácnost a komunitu. Vysoké úrovně a/nebo velké nárůsty toků remitencí mohou mít přímé i nepřímé dopady na makroekonomiku. Remitence, konkrétně, jsou uznávány jako kritické zdroje devizové a makroekonomické stability. Téměř každá diskuse o remitencích obsahuje alespoň zmínku o tom, že kompenzují výpadek přímých zahraničních investic, portfoliových investic a dokonce i exportů v řadě rozvojových zemí (Agunias 2006, s. 30, 31; Giuliano a Ruiz-Arranz 2009, s. 149) rovněž potvrzují významný pozitivní dopad remitencí na bankovní vklady a bankovní úvěry soukromému sektoru.

Jak již bylo stanoveno, remitence pomáhají potlačit chudobu a otevírají příležitosti pro vzdělávání a zlepšení zdravotnictví. Současně však mohou vést k novým nerovnostem ve společnosti, které podporují inflaci a podněcují lidi k hledání možností příjmu v zahraničí a tím potlačují zájem o místní pracovní příležitosti. Často debatovaným negativním důsledkem tohoto jevu je odchod vysoce kvalifikovaných jedinců tzv. brain-drain (odlivu mozků). Jelikož vysoce kvalifikovaní pracovníci a odborníci představují velmi vzácný zdroj kapitálu, poněvadž jako průkopníci inovací

působí na ekonomický růst, vzdělání, rozdělení příjmů a vůbec blahobyt v zemi jejich původu. Tento jev je dobře zdokumentovaný, zejména pokud jde o školství a zdravotnictví na globálním Jihu (Oltmer, 2015, s. 7).

Dle Haase (2005, s. 1272) situace není tak drastická, neboť k odlivu mozků dochází ve velkém pouze v minimálním počtu zemí a ztráty způsobené odchodem vysoce kvalifikovaných pracovníků a odborníků lze následně kompenzovat prostřednictvím vyšší mzdou migranta, tedy větším objemem remitencí, inovacemi podmíněnými novými poznatky v oboru migranta po repatriaci a nově vzniklými obchodními a vědeckými sítěmi.

Zdanění remitencí mohou vést k zvýšení vládních příjmů a k odrazení ilegálních migrantů. Avšak Ratha, De, Schuettler (2017) varují před následky tohoto zdanění. Chudí migrující pracovníci bývají velmi citliví na náklady na převod financí. Daň z remitencí povede tyto toky k neregulovaným neoficiálním kanálům. To pravděpodobně sníží daňové příjmy, zvýší náklady na daňovou správu a podpoří neformální kanály peněžních toků, což zvýší bezpečnostní rizika. Vzhledem k tomu, že příjem migrantů byl v zásadě již zdaněn v hostitelské zemi, představuje zdanění remitencí v zemi původu migranta dvojí zdanění pro migranty platící daně. To by značně zranilo domácnosti, jež využívají remittance k překonání chudoby. Dvojího zdanění by se také nemohli vyhnout migranti, na které je zdanění selektivně uplatňováno dle národnosti, jelikož by museli remittance přeměrovat přes třetí zemi. Daň z remitencí by také mohla ovlivnit objem podnikání poskytovatelů remitenčních služeb, a tím by snížila jejich daňové odvody. Daň z převodů peněz může dále přispět k tomu, že zahraniční zaměstnanci a podnikatelé budou odváděni do jiných zemí s nižšími daněmi (Ratha, De, Schuettler 2017).

Na druhou stranu, pokud všechny remittance včetně těch velkých, budou osvobozeny od daně, remiteční toky sice vzrostou, ale důsledkem to také zvýší nerovnost příjmů. Z hlediska formulace politiky je tedy třeba tyto rozdílné úvahy pečlivě zvážit v kontextu situace specifické pro danou zemi a jejího celkového fiskálního systému (Ghosh 2006, s. 38).

1.1.3 Sociální dopady remitencí

Důraz v diskusích o dopadech remitencí na rozvoj je převážně soustředěn na jejich dopady na ekonomiku rozvojových zemí. To je pochopitelné vzhledem k tomu, že remittance jsou v podstatě finanční transakce, jež mají přímý dopad na ekonomiku.

Avšak remitence a konkrétně činnost zasílání a přijímání remitencí mají sociální a kulturní důsledky, které nemusí nutně figurovat v měřítkách ekonomické výkonnosti. V úplné diskusi o rozvoji je tedy nutné se zmínit o sociální a kulturní transformaci a obecném zlepšení životních podmínek migrantů a recipientů remitencí.

Notným sociologickým dopadem na domácnost přijímající remitence je prohlubování vazeb závislostí mezi odesílateli a příjemci toků. Ze strany poskytovatele remitencí je hlavním rizikem tlak vyvíjený na migranta rodinnými příslušníky získat finance. Z pozice recipientů remitencí je hlavním problémem vždy přítomná nejistota podpůrného a v některých případech i primárního příjmu. Tato situace může nastat v počátečním stádiu migrace rodinného příslušníka, avšak není vyloučeno, že tento stav nepřetrvá či se nebude opakovat. Dlouhodobé vystavení těmto stresorům může vést k úpadku životních podmínek, k zhoršení mentálního a fyzického stavu či narušení rodinných vazeb.

Současně může docházet k prohlubování strukturálních nerovností mezi migrantskými a nemigrantskými domácnostmi (Carling 2005, s. 30). Jelikož remitence ovlivňují úroveň prestiže, podílejí se i na změně sociální sítě domácností. Růst této nežádoucí společenské stratifikace tak podporuje vznik „sousedské nevraživosti“.

Nárůst příjmu způsobený remitencemi se také může projevit změnou v chování jejich recipientů. Příjemci remitencí mohou ztratit motivaci pracovat, poněvadž pravidelně získávají finance bez přičinění. Podstatným sociálním důsledkem dlouhodobé nezaměstnanosti je kriminalita.

Toky remitencí mohou mít také dopad na genderové vztahy. Roberts a Morris (2003, s. 1252) vyzdvihují jejich schopnost umožňovat větší flexibilitu pro původní členy domácnosti v jejich sociálních rolích a využívání komunitních a příbuzenských sítí. Dle Carlinga příkladem může být posun žen do tradičně mužské role živitele rodiny následkem migrace. Studie z různých částí světa ukazují, že remitence jsou zvláště důležité v domácnostech vedených ženami. V některých případech je v čele domácnosti žena právě proto, že její manžel pracuje v zahraničí, ale ne vždy tomu tak je. Migranti mohou upřednostnit zasílání remitencí svým zranitelnějším příbuzným, kteří mají málo jiných zdrojů příjmu (Carling 2005, s. 18).

Na druhou stranu Agunias (2006, s. 41) poznamenává, že ačkoli remitence mohou být přínosem pro přijímající domácnosti, nemusí to nutně znamenat, že dávky jsou v domácnosti rozděleny rovným dílem.

Cohen (2005, s. 98) při revizi práce Karolíny Brettellové také poznamenává, že „od mladších žen, které migrují, se často očekává, že budou pravidelně a přímo remitovat svým rodičům. Toto očekávání často přichází s povinností sloužit synům a příbuzným, kteří migrovali. Migrujícím dcerám tedy chybí volnost, kterou si jejich mužští příbuzní a sourozenci užívají.“

Významnou změnou v migračních vzorcích je „feminizace“ migrace tzn. zvýšení poměru žen vůči mužům v migrační populaci na téměř polovinu. Tyto ženy mohou, ale také nemusí být manželky, které následují své manžele. Velmi často se však také jedná o situaci, kdy prarodič vychovává děti v nepřítomnosti jejich matky, zatímco matka vydělávající v zahraničí, je vykořisťována, v horším případě dokonce týrána. To je běžné v zemích, kde práva migrantů nejsou chráněna ani zaručena. Pokud jsou tyto ženy znásilněny, ztrácejí po návratu své sociální postavení ve společnosti, což jen umocňuje trauma z toho, co již zažily. Ekonomické přínosy této situace jsou tedy často realizovány za velmi vysoké společenské náklady (De Bruyn, Wets 2006, s. 12, 13).

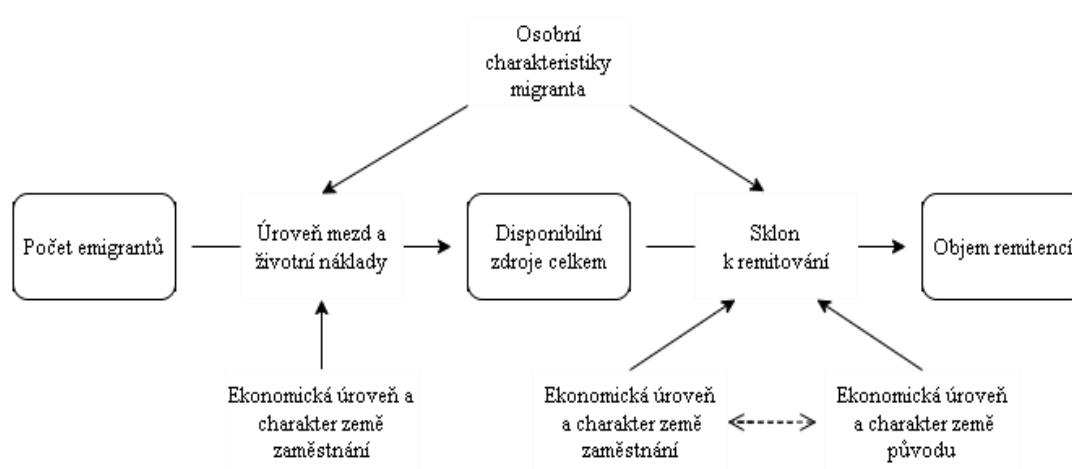
Někteří odborníci také argumentovali, že remitence mohou zrychlit úpadek tradičních kulturních praktik. Uvádí se, že remitence způsobují sociální ztráty, jako je úpadek tradičních rituálních praktik a nahrazování komunitních událostí rodin a rituálů životního cyklu. Cohen si zejména všiml sklonu Mexičanů na venkově osvojovat si oblečení, jazyk, potraviny a názory přistěhovalců.

Cohen píše: „I když přijetí takového životního stylu není nutně negativní, předpokládá se, že tento proces vede k úpadku nebo poškození místních vzorců interakce – a zejména k úpadku příbuzenských podpůrných sítí“ (Cohen 2005, s. 95).

1.2 Základní determinanty objemu a forem remitencí

Základní model remitenčních toků (obr. 1) je jedním z modelů znázorňující determinanci velikosti proudů remitencí od zvolené populace migrantů. Celkové disponibilní zdroje vybrané populace, ze kterých je vždy určitý podíl remitován, závisí na počtu emigrantů, výši jejich mezd a životních nákladech. Ty jsou zároveň ovlivňovány osobními charakteristikami migrantů (pohlaví a vzdělání) a ekonomickým charakterem a úrovní země, v níž jsou zaměstnáni. Sklon migrantů k remitování z celku disponibilních zdrojů pak určuje, jak velká částka bude remitována. Sklon k remitování je závislý na celé řadě proměnných, které lze sumarizovat do tří kategorií: charakteristika migrantů (již zmíněné pohlaví a vzdělání, rodinný status, záměr

k návratu, doba strávená v zahraničí, finanční situace a pracovní pozice), ekonomického charakteru a úrovně země původu a země zaměstnání. Toto schéma je užitečné pro pochopení fluktuace remitencí v čase a s minimální obměnou může být aplikováno vedle makroúrovně (populace migrantů) i na mikroúrovně (jednotlivců) (Carling 2005, s. 14; Harmáček 2010, s. 14).

Obrázek 3 – Základní model remitenčních toků

zdroj: Carling 2005, s. 14, upraveno autorkou

Fenomén migrace je s objemem remitenčních proudů úzce spojený, poněvadž remitence jsou finance a naturálie posílané migranty do země svého původu. Vznik remitencí je tedy podmíněný existencí tohoto komplexního a dynamického jevu. S nárůstem počtu migrantů roste i množství remitencí. Determinanty migrace a objemu remitencí nejsou nic jiného, než dvě strany téže mince.

Atraktivita hostitelské země je často asociovaná s vysokou hodnotou HDP na obyvatele. Ekonomická bohatost se vyznačuje vyšší úrovní mzdy vůči mzdám v zemi původu migrantů, což podmiňuje růst sklonu k remitování, tudíž nabývání objemu remitenčních toků (Ahmed, Martínez-Zarzoso 2015, s. 11). Důležitým faktorem je rovněž i příležitost migranta pro integraci a usazení se do společnosti (Carling 2005, s. 16). Nízká nezaměstnanost nebo přinejmenším nízká nezaměstnanost v migrantově oboru v zemi zaměstnání je dalším významným činitelem fluktuace remitenčních proudů.

Podle Luetha a Ruiz-Arranzové množství remitencí putující mezi zdrojovými státy a státy zaměstnání, jež mají společné charakteristické rysy, je exponenciálně vyšší vůči státům, jež tyto vzájemné znaky nemají. Například absence jazykové bariéry spolu

s úrovní HDP států a státy sdílená hranice je zodpovědná za více jak 50 % nárůstu v tocích remitencí napříč časem a zeměmi (Lueth, Ruiz-Arranz 2006, s. 4). Bilaterální obchodní vazby a koloniální minulost mezi domovskou a hostitelskou zemí jsou dalšími silnými indikátory sklonu k remitování. Obdobná situace nastává i v případě shodných kulturních návyků či společného náboženství hostitelské země se zemí původu. Jelikož velká část migrantů dá přednost zemi se stejnými zvyky, myšlením či vírou, bude mezi těmito partnerskými zeměmi proudit větší množství remitenčních toků (Ahmed, a kol. 2015, s. 17).

Notný vliv na sklon k remitování má též stabilita finančního či politického systému v zemích příjemců remitencí. Dalo by se předpokládat, že země s nestabilnějšími vládami budou produkovat větší počet mezinárodních migrantů. Avšak to, zda tento zvýšený počet migrantů povede k vyšším úrovním remitencí, či nikoli, by záviselo na tom, do jaké míry politická nestabilita ovlivňuje pobídky migrantů k remitencím. Vzhledem k tomu, že migranti remitence posílají z altruistických i ekonomických důvodů, čistý dopad politické nestability je nejednoznačný. Pravděpodobně pozitivní je pro altruistické motivy, protože migranti se snaží chránit své příbuzné před nestabilitou a pravděpodobně negativní z ekonomických motivů do té míry, že politická nestabilita podkopává investiční klima (Adams, Page 2003, s. 1652-1655) .

Objem oficiálních a v důsledku i neoficiálních remitenčních toků je dále ovlivněn množstvím možných převodních mechanismů, dostupností a cenou oficiálních transferů a úrovní oficiálního měnového kurzu. Zejména v rozvojových a velmi odlehlých oblastech světa alternativy k neoficiálním převodům ani neexistují (Agunias 2006, s. 50; Carling 2005, s. 16).

Podpora, vlád zemí imigrace a rovněž zemí původu, používání formálních cest je pro plynulou existenci a kontrolu oficiálních remitencí vitální. Nejenže tato forma transferu financí omezuje množství neoficiálních remitenčních toků, jež nejde korektně zanést do statistik, je i značně bezpečnější (Agunias 2006, s. 50). Příkladem takové podpory je snížení nákladů na přeshraniční transfery peněz. S růstem počtu migrantů úměrně roste i velikost remitenčního proudu. Vysoké výdaje na remitování tedy redukují objemy remitencí, poněvadž snižují atraktivitu hostitelské země (Ahmed, a kol. 2015, s. 7).

Dle Adamse et al. (2003, s. 1652) vzdálenost mezi hostitelskými zeměmi a zeměmi původu migrujících pracovníků obvykle negativně a významně souvisí s úrovní mezinárodní migrace. Ahmed a Martínez-Zarzosová (2015) podotýkají, že náklady vzniklé při procesu migrace se zvyšují s každým kilometrem, který musí migrant

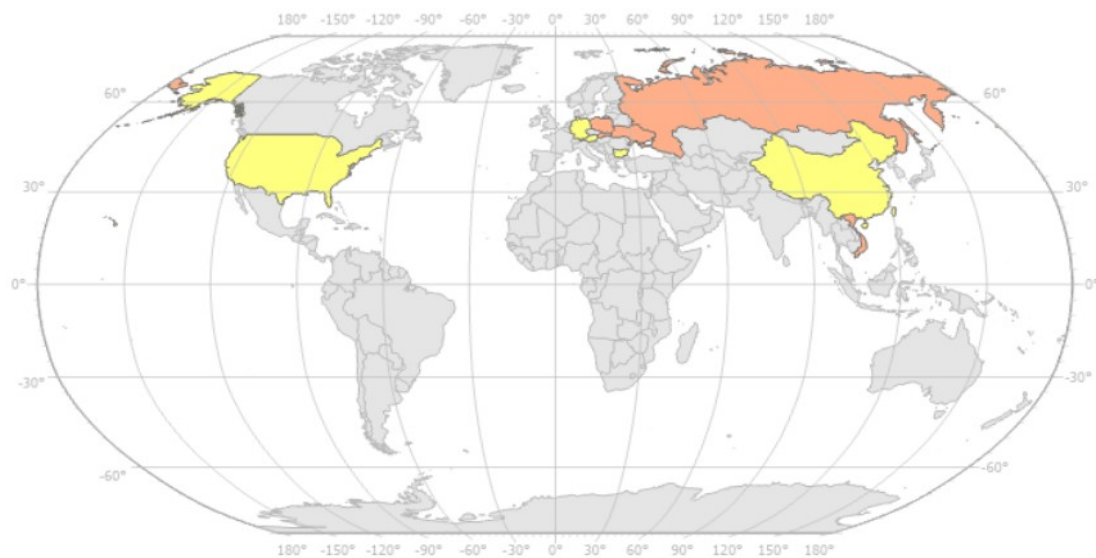
překonat, aby se dostal do své zvolené hostitelské země. Narůstající vzdálenost tak zvedá výši nákladů na přeshraniční transfery peněz a snižuje samotnou výši remitencí. Tyto výdaje jsou ale redukovány s růstem sociální sítě v hostitelské zemi. (Ahmed, aj. 2015, s. 2). Je však nutné poukázat na negativní asociaci sdílení hranic se zvýšením využívání neoficiálních transferů remitenčních toků, které nelze plně zachytit v datech.

Mezi další důležité determinanty mezinárodní migrace a remitence patří vzdělání, konkrétně procento populace starší 25 let, která má ukončené středoškolské vzdělání v zemi původu. Teorie lidského kapitálu obecně naznačuje, že vzdělání pozitivně souvisí s mezinárodní migrací, protože vzdělaní lidé mají obvykle větší možnosti zaměstnání a výdělku v hostitelských zemích (Adams et al. 2003, s. 1652). Tento výrok potvrzuje Ratha, podle něhož v některých zemích byla nalezena pozitivní korelace mezi počtem členů domácnosti s dokončeným středoškolským vzděláním a objemem obdržovaných remitencí (Ratha 2013, s. 1). I přes zjištění, že mezinárodní migranti nemusí být vždy pozitivně vybírání s ohledem na vzdělání, vzdělání stále hraje důležitou roli při rozhodování o migraci (Adams et al. 2003, s. 1652).

2 Socioekonomická charakteristika zájmových států

Dle dat Českého statistického úřadu (2023a) státy kontinentální Evropy řadí se mezi hlavní recipienty remitencí zaslaných z České republiky jsou všechny sousední státy ČR: Slovensko, Německo, Polsko a Rakousko. Dalšími jsou Bulharsko, Ukrajina a Rusko. Z mimoevropských států jsou hlavními příjemci těchto toků Vietnam, Spojené Státy a Čína. Následující kapitola se bude zabývat charakteristikou socioekonomické situace pěti z výše zmíněných států s největším zastoupením migrantů v České republice.

STÁTY S NEJVĚTŠÍM ZASTOUPENÍM MIGRANTŮ V ČR v roce 2021

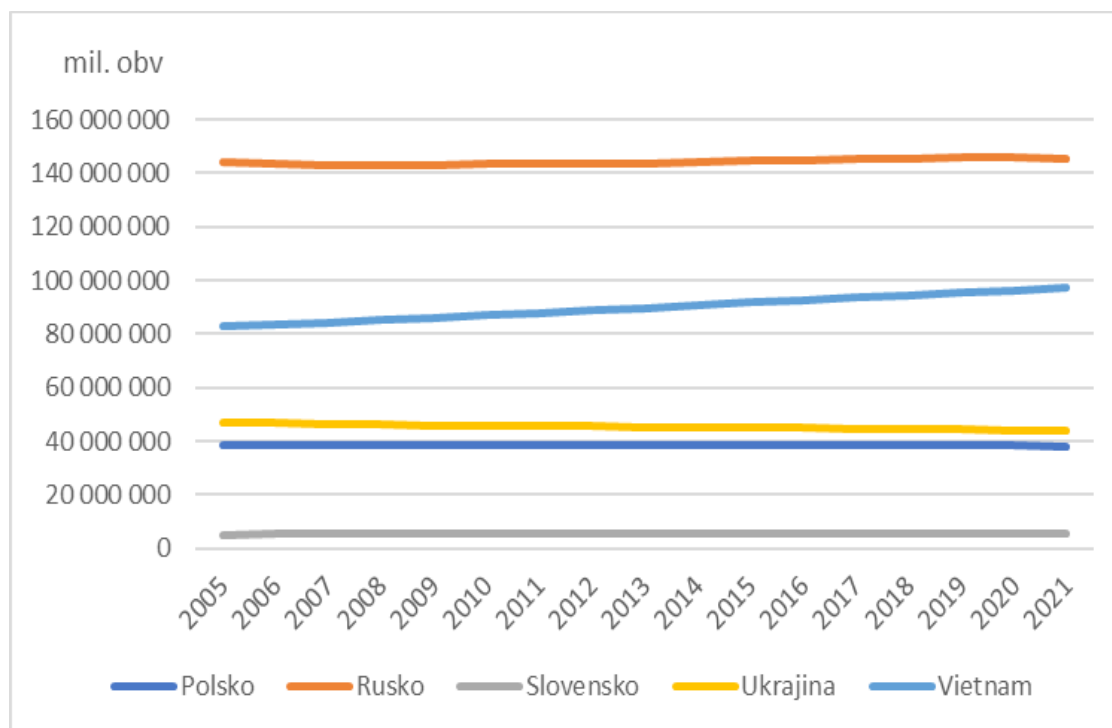

Počet migrantů na území ČR

- 2 672–20 000
- 20 001–224 407

Tereza HALAMOVÁ, Liberec 2023
Esri, 2013. *World Countries (Generalized)*. 9. 2. 2023.
[cit. 25. 4. 2023]. Dostupné z: <https://bit.ly/43YcQEe>
ČSÚ, 2023. *Cizinci v ČR*. 31. 3. 2023. [cit. 25. 4. 2023].
Dostupné z: <https://bit.ly/40AlqEX>

2.1 Vývoj počtu obyvatel

Obrázek 4 – Vývoj počtu obyvatel zájmových států (2005-2021)

zdroj: UN 2022

Jakožto nejlidnatější stát Evropy Ruská federace dosáhla svého vrcholného počtu obyvatel v roce 1993. Následný pokles obyvatelstva byl způsoben nízkou porodností a abnormálně vysokou úmrtností. Rapidní úpadek trval až do roku 2006, kdy se začal pokles zpomalovat díky klesající úmrtnosti a rostoucí porodnosti (World Bank 2023a; World Bank 2023b). V roce 2009 Rusko zaznamenalo pozitivní migrační bilanci, jež vedla k prvnímu růstu obyvatelstva po 15 letech úpadku. V období 2009-2020 zažila ruská populace mírný růst i přes zvýšení úmrtnosti v roce 2014 v důsledku ruské invaze na Krymu a účast ve válce na Donbasu. K poslednímu úbytku obyvatel došlo v roce 2021 v korelaci s nárůstem úmrtnosti, poklesem porodnosti a počtu emigrantů (Statista 2023a; Statista 2023b).

Naopak státem, ve kterém k úpadku počtu obyvatel stále dochází je Ukrajina, kde od roku 2005 ubyly více jak 3 miliony obyvatel. Populace Ukrajiny od 90. let 20. století klesá kvůli vysoké míře emigrace spojené s vysokou úmrtností a nízkou porodností (World Bank 2023a; World Bank 2023b). Vysoká úmrtnost je na Ukrajině způsobena nemocemi spojenými se znečištěným životním prostředím, špatnou stravou, rozšířeným kouřením a rozsáhlým alkoholismem. Dále je na vině i stagnující rozvoj

lékařské péče (IHME 2023). Populace se od roku 1993 zmenšuje v průměru o více než 300 000 obyvatel ročně.

Celkový počet obyvatel Polska je již tři dekády téměř neměnný, avšak kvůli nízké porodnosti polská populace rychle stárne. Polsko patří mezi nejvíce národnostně homogenní státy Evropy (MRG 2018). Svou etnickou pestrost ztratilo během druhé světové války. Polská židovská populace vymizela především v důsledku deportace a holokaustu a později při masové emigraci do nově vzniklého Izraele. Poválečným posunem státní hranice na západ Polsko přišlo o ukrajinskou, běloruskou a litevskou menšinu. Nuceným vysídlením pak Polsko ztratilo svoji německou menšinu. Za celé období 1991-2021 počet obyvatel Polska neklesl pod ani nestoupl nad 38 milionů.

Podobný trend pomalého, téměř nezatelného vývoje, lze sledovat i na křivce demografického vývoje Slovenské republiky. Slovensko je z tohoto výběru státem s nejmenší populací nepřesahující ani neklesající pod 5 milionů obyvatel. Jako poměrně nová země Slovensko nemělo příliš času k získání dostatečné trakce, aby zaznamenalo výrazný růst nebo jakýkoli vzor vývoje počtu obyvatel. Tempo růstu se od roku slovenské nezávislosti pohybuje jen lehce nad nulou a je velmi těžké, tomuto jevu přiřadit jakoukoliv příčinnou souvislost.

Populace Vietnamu se téměř zdvojnásobila od sčítání lidu v roce 1979, jež ukázalo, že celkový počet obyvatel Vietnamu bylo 51,4 milionu (UN, 2022). Vietnam, jako země s rychle rostoucí populací, se také potýká s vážnými problémy v demografickém řízení, jako je nerovnoměrné rozložení populace, migrace populace do městských oblastí a nevyvážený poměr žen a mužů. Vietnamská vláda, ve snaze vypořádat se s rostoucí velikostí populace a vysokou porodností, zavedla politiku kontroly populace. Dle Liové Vietnam například navrhl cíle a opatření zahrnující vznik zřízení populačních a antikoncepčních komisí za účelem iniciace a podpory antikoncepční kampaně od centrální až po místní úroveň a omezením růstu populace (Li in Wei, Y., Wang, Z., Wang H., et al. 2019, s. 2, 3). Přestože Vietnam již dosáhl podle mezinárodních standardů stárnoucí společnosti, míra závislosti ve stáří se postupně snižuje, zatímco ostatní části světa zaznamenávají rostoucí trend ve stejném poměru, což je příznivé pro rozvoj Vietnamu. Vietnam dosud do svého dlouhodobého strategického plánu národního hospodářského rozvoje nezahrnul politiku pro řešení problému stárnutí, ani nezavedl systém sociálního důchodového zabezpečení či systém služeb pro seniory. Navíc výrazně zaostává ve výzkumu problému stárnutí (Wei, Y., Wang, Z., Wang H., et al. 2019, s. 3, 4).

2.2 Náboženské vyznání

Převážná většina Vietnamců se nehlásí k žádnému organizovanému náboženství, i když mnozí z nich vyznávají nějakou formu vietnamského lidového náboženství. Konfucianismus jako systém sociální a etické filozofie má v moderním Vietnamu stále určité vlivy. Více jak šestina obyvatelstva Vietnamu se hlásí k buddhismu. Dominantní větví buddhismu je Mahāyāna, zatímco Théravádu vyznává převážně khmerská menšina. Značný počet Vietnamců, zejména na jihu, jsou také vyznavači dvou novonáboženských hnutí – kaodaisu a hoahaoismu (Jamieson, Buttinger, Duiker, et al. 2023). Asi 8 až 9 % populace jsou křesťané – tvoří je římsští katolíci a protestanti. Ačkoli protestatismus má ve Vietnamu kratší historii než katolicismus (byl rozšířen americkými a kanadskými misionáři teprve ve 20. století), je jedním z nejrychleji rostoucích a dynamických vyznání ve Vietnamu. Úzce spojen je především s etnickými menšinami na vysočině země (Van Hoang 2017, s. 1). Avšak vztah mezi křesťanstvím a státem je napjatý, vláda křesťanství bedlivě sleduje a přikládá mu silný „zahraniční element“, protože většina pastorů mluví plynne anglicky a často cestuje ze země. Ve Vietnamu se také vyskytují menšiny muslimů a hindů.

Polsko je historicky jednou z nejvíce náboženských zemí v Evropě. Ačkoli v Polsku existují různé náboženské komunity, většina Poláků se hlásí ke křesťanství (93,5 %). V rámci toho je největším seskupením římskokatolická církev, poněvadž je i nadále důležitá v životech mnoha Poláků. Katolická církev se v Polsku těší společenské prestiži a politickému vlivu (Kondracki, Smogorzewski, Wandycz, et al. 2023). Její členové ji považují za schránku polského dědictví a kultury. Současný rozsah této náboženské převahy vyplývá z velké části z vymýcení judaismu během holocaustu v Polsku a také z útěku a vyhnání Němců, z nichž mnozí nebyli římskými katolíky, na konci druhé světové války. Zbytek populace tvoří převážně východní ortodoxní církev, protestantská církev, svědkové Jehovovi a řeckokatolická církev.

Náboženství v Rusku je velmi různorodé. Křesťanství, zejména ruské pravoslaví, je nejrozšířenější vírou, avšak největší země světa disponuje významnými menšinami lidí bez vyznání a přívrženců jiných vyznání. Islám, jakožto druhé největší náboženství v Rusku po ortodoxním křesťanství je historicky dominantním náboženstvím mezi některými kavkazskými etnickými skupinami a některými turkickými národy. Zákon o náboženství z roku 1997 uznává právo na svobodu svědomí a vyznání všem občanům, duchovní přínos pravoslavného křesťanství k dějinám Ruska a respekt ke „křesťanství,

islámu, buddhismu, judaismu a dalším náboženstvím a vyznáním, které tvoří nedílnou součást historického dědictví ruských národů“ včetně etnických náboženství nebo pohanství, ať už uchovaných nebo oživených (Bourdeaux 2003, s. 47). Avšak podle některých západních pozorovatelů se respektování svobody vyznání ze strany ruských úřadů od konce 90. let a počátku 21. století snížilo (Knox 2008, s. 282, 283). Bourdeaux jako příklad uvádí některé protestantské církve, které existovaly již před ruskou revolucí, jež se nemohly znovu zaregistrovat a katolické církve, kterým bylo zakázáno rozvíjet vlastní územní jurisdikce (Bourdeaux 2003, s. 47, 48). Od rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 došlo k oživení a rozšíření rozmanitosti náboženství, která byla tradiční součástí ruské identity po stovky let. Nejvýznamnějším příkladem je sibiřský šamanismus (Kharitonova 2015, s. 42), jelikož je žádán nejen v tradičních šamanských regionech, ale i cizinci jež se k oživenému šamanismu obracejí pro odbornou zdravotní pomoc (Kharitonova 2015, s. 44).

Slovenská republika je tradičně náboženskou zemí. Křesťanství vždy bylo velkou součástí Slovenska. Podle nedávného sčítání lidu se přibližně 69 % obyvatel Slovenska hlásí k některé z křesťanských církví. Je to patrné i na základě počtu kostelů, které najdete ve městech, na vesnicích i na venkově. Před druhou světovou válkou žilo na Slovensku odhadem 90 000 židů (1,6 % populace), ale většina byla zavražděna během holocaustu. Po dalším snížení v důsledku poválečné emigrace a asimilace dnes zůstalo jen asi 2 000 židů (0,04 % populace). V roce 2016 schválila dvoutřetinová většina slovenského parlamentu nový zákon, který by bránil islámu a dalším náboženským organizacím stát se státem uznanými náboženstvími tím, že by zdvojnásobil minimální hranici stoupenců z 25 000 na 50 000. Těmto náboženstvím by tedy byla odepřena finanční pomoc od státu. Mnoho Slováků se začalo ptát, zda svoboda vyznání na Slovensku není skutečně umožněna pouze určité demografické skupině. Tehdejší slovenský prezident Andrej Kiska však zákon vetoval. Na Slovensku je 18 státem registrovaných náboženství, z toho 16 křesťanských, jedno židovské a jedno vyznání Bahai. Navrhovaná právní úprava by se nedotkla již registrovaných organizací, i když některé z nich mají jen několik tisíc členů (Hukelová 2017).

První a zároveň poslední sčítání lidu se na nezávislé Ukrajině uskutečnilo v roce 2001. Dle Mezinárodního sociologického institutu v Kyjevě (2022) absence censusu po více než 20 let negativně ovlivňuje reprezentativnost průzkumů. Jejich telefonický průzkum z roku 2021 zjistil, že naprostá většina (72 %) respondentů se nadále identifikuje jako pravoslavná, přičemž nejpočetnější zastoupení má ukrajinská

pravoslavná církev. Po pravoslavných se nejvíce respondentů označilo za ateisty (10 %) a řeckokatolíky (8 %). Zatímco současná Ukrajina se těší svobodnému náboženskému klimatu, příběh pronásledování poměrně velkých muslimských a židovských komunit a zánik každé z nich je tragická část ukrajinské historie. Antisemitismus a násilné pogromy se staly pro židovskou komunitu nešťastnou realitou již ve 20. století. Domorodá muslimská komunita nedopadla o mnoho lépe než židé. Sunnitští muslimové, známí jako Krymští Tataři podle poloostrova, kde žili a prosperovali, byli pronásledováni koncem 18. století v zájmu ruské kolonizace poté, co byl Krym anektován Ruskem. V polovině 20. století byli všichni krymští Tatarové Ruskem lživě obviněni jako nacističtí kolaboranti. Celá krymská muslimská populace byla masově deportována do Uzbecké SSR a dalších vzdálených oblastí Sovětského svazu. Krymskotatarské obyvatelstvo se nesmělo vrátit z exilu až do 80. let 20. století. Krym, který byl na svém vrcholu domovem přibližně 6 000 000 muslimů, je nyní domovem pouhých tisíců potomků (State Statistics Committee of Ukraine 2001).

2.3 Vývoj ekonomiky

Vietnam je příkladem úspěšného ekonomického vývoje. Ekonomické reformy od uvedení *Đôì Mói* v roce 1986 spolu s prospěšnými globálními trendy pomohly Vietnamu během jedné generace posunout se z jedné z nejchudších zemí světa na ekonomiku se středními příjmy. Mezi lety 2002 až 2021 se HDP na obyvatele zvýšil 3,6krát a dosáhl téměř 3 700 USD. Míra chudoby (3,65 USD/den, 2017 PPP) klesla ze 14 % v roce 2010 na 3,8 % v roce 2020 (World Bank 2022c). Podle prognózy PricewaterhouseCoopers z roku 2017 může být Vietnam nejrychleji rostoucí ze světových ekonomik s potenciálním ročním tempem růstu HDP asi 5,1 %, což by jeho ekonomiku do roku 2050 učinilo desátou největší na světě (PWC 2017, s. 7). Ekonomika Vietnamu se díky svým pevným základům prokázala jako odolná během různých krizí, z nichž poslední byla COVID-19. Růst HDP se v roce 2021 zpomalil na 2,6 % v důsledku objevení se varianty COVID-19 Delta a očekává se, že v roce 2022 se vrátí na 7,2 %. Vláda Vietnamu se stala odvážnější ve svých rozvojových aspiracích a chce se do roku 2045 stát zemí s vysokými příjmy. K dosažení tohoto cíle by ekonomika musela příštích 25 let růst průměrným ročním tempem 5,9 % na obyvatele (World Bank 2022c).

Slovensko má rozvinutou ekonomiku s vysokými příjmy, přičemž HDP na obyvatele se v roce 2021 rovná 69 % (PPS) průměru Evropské unie (Eurostat, 2023). Slovenská ekonomika v období 2002-2007 byla, na základě programu liberálních ekonomických reforem, jež přispěly k rapidnímu růstu ekonomiky, nazývána „tatranským tygrem“ (Jungmann, Sagemann. 2011. s. 525). Slovensko se úspěšně transformovalo z centrálně plánované ekonomiky na tržně řízenou ekonomiku. Slovensko jako člen Evropské unie od roku 2004 je součástí Schengenského prostoru, jednotného trhu EU a od roku 2009 eurozóny. Následkem ekonomika expandovala, inflace výrazně klesla, deficit běžného účtu se zmenšil a zahraniční investice v zemi výrazně vzrostly. Stálým problémem, jemuž Slovensko čelí je regionální nerovnováha v bohatství a zaměstnanosti. HDP na obyvatele se pohybuje od 179 % průměru EU v Bratislavě po 54 % na východním Slovensku (Eurostat 2019).

Ruská ekonomika se postupně transformovala z plánované ekonomiky na smíšenou tržně orientovanou ekonomiku. Zároveň Rusko přešlo od rovnostářství k extrémům bohatství a chudoby. Rozdíl v příjmech prohlubují faktory jako korupce a nízké daně pro bohaté. Téměř polovina národního příjmu před zdaněním připadá nejbohatějším 10 % Ruska. Rusko má také více miliardářů v poměru k velikosti jeho ekonomiky než kterákoli jiná velká země (Russell 2018). Potřeba nového modelu růstu byla zřejmá již před velkou recesí. V minulosti vysoké ceny komodit podporovaly ekonomiku ovládanou ropou, plynem a těžbou. Vysoká míra návratnosti komodit odrazovala od vývoje alternativních a sofistikovanějších produktů. Strukturální omezení navíc odrazovala soukromé investice a rozvoj neenergetického sektoru, což vedlo ke zpomalení dohánění úrovně příjmů ve vyspělých ekonomikách (IMF 2017). Mezi lety 2000 a 2012 ruský export energie podpořil rychlý růst životní úrovně, přičemž reálný disponibilní příjem vzrostl o 160 % (Rosstat 2013). Po prudké, ale krátké recesi během světové finanční krize v roce 2008 následovalo silné oživení ruské ekonomiky. Po anexi Krymu v březnu 2014 a zapojení Ruska do probíhající války na Donbasu byly na Rusko uvaleny sankce, jež vedly k poklesu ruského rublu a obavám z ruské finanční krize. Globální růst a obchod začali posilovat ruskou ekonomiku na konci roku 2016 (World Bank 2023d). Dlouhodobější ekonomické vyhlídky Ruska budou záviset na řadě faktorů. Mezi ně patří relativně nízký potenciál růstu, který pokud nebude řešen, bude bránit jeho schopnosti dosahovat vysokých rozvojových cílů a zvyšovat příjmy a životní úroveň. Úspěch bude záviset na posílení rámců a tržních pobídek pro firmy,

aby soutěžily a dále na inovacích a budování hodnot a to jak na domácím trhu, tak prostřednictvím propojení s globálními hodnotovými řetězci (World Bank 2021).

Ekonomika Ukrajiny je rozvíjející se smíšenou ekonomikou s nižšími středními příjmy. Ukrajina zažila v letech 2000-2007 dlouhé období velmi silného hospodářského růstu díky nízkým cenám plynu, silné národní měně a vysoké zahraniční poptávce po oceli a po její ceně. Ukrajinská ekonomika zůstala otevřená a exportně orientovaná a v roce 2008 vstoupila do Světové obchodní organizace (IEA 2021, s. 4). V první dekádě nového století se očekávalo, že se Ukrajina stane významnou evropskou ekonomikou, jelikož disponovala všemi důležitými komponenty podporujícími růst ekonomiky, jako je bohatá zemědělská půda, dobře rozvinutá průmyslová základna a velká ložiska nerostných zdrojů, avšak neochota investice do diverzifikace a sofistikace průmyslu zabránila Ukrajině konkurovat na světových trzích (Sutela 2012, s. 7, 8). Anexe Krymu Ruskem a válka na Donbasu v roce 2014 vážně poškodily dva z nejprůmyslovějších regionů Ukrajiny a celkově narušily ukrajinskou ekonomiku. Dle Světové banky tato recese skončila až v roce 2016 (World Bank 2017). Navzdory těmto zlepšením zůstává dnes Ukrajina nejchudší zemí v Evropě (World Bank 2023g), což někteří připisují převládající vysoké míře korupce (Transparency International 2023) a pomalé ekonomické liberalizaci a institucionálním reformám (Dabrowski 2014, s. 5).

Polsko je jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik v rámci Evropské unie a v roce 2018 dosáhlo statusu rozvinutého trhu (FTSE Russell 2018, s. 4). Polsko je sice členem jednotného trhu EU, ale podobně jako Česká republika ještě nepřijalo euro jako zákonné platidlo a ponechává si svou vlastní měnu – polský zlotý (European Central Bank 2023). Polsko se jako jediná evropská ekonomika vyhnula recesi v roce 2008. Dle Zprávy o globální konkurenceschopnosti je důvodem úspěchu Polska relativně silnější odolnost země v důsledku obezřetnější hospodářské politiky a rostoucí velikosti domácího trhu (World Economic Forum 2010, s. 24, 27). Míra nezaměstnanosti zveřejněná Eurostatem v roce 2021 činila 3,4 %, což byla druhá nejnižší hodnota v EU po České republice (2,8 %) (Eurostat, 2023).

2.5 Struktura hospodářských sektorů

Zemědělský sektor Vietnamu v roce 2020 přispěl 14 % k HDP a 38 % zaměstnanosti a v roce 2021 během vrcholu pandemie COVID-19 vydělal více než 48 miliard USD na tržbách z exportu (World Bank 2022c). Vietnam patří mezi přední producenty rýže na

světě. V letech 2020/2021 byl Vietnam druhým největším vývozcem rýže s 6,4 miliony metrických tun vyvážené rýže. Obrat exportu rýže dosáhl více jak 3 miliard USD (VietnamCredit 2021). Vietnam je v posledních letech úspěšný v zavádění obnovitelných zdrojů energie, zejména rozvoje solární a větrné energie (Do, Burke, Nguyen, et al. 2021, s. 1). I tak je uhlí od roku 2018 čím dál zásadnějším energetickým zdrojem. Uhlí představovalo v roce 2021 zhruba 47 % výroby elektřiny (Do, Burke 2023, s. 2). Avšak vysoké využívání uhlí dělá z Vietnamu stále významnějšího emitenta oxidu uhličitého, který přispívá ke změně klimatu. Zpracovatelský průmysl zůstává nejdůležitějším segmentem sekundárního sektoru pro růst vietnamské ekonomiky. Mezi výrobní pododvětví, která v roce 2020 zaznamenala působivý růst, patří: výroba léčiv, farmaceutická chemie a léčiva, kovovýroba, těžba ropy, výroba elektronických výrobků, počítačů a optických výrobků. Ve Vietnamu se nachází velká ložiska zejména ropy a plynu, uhlí, apatitu a vápence. I když je těžba významnou součástí průmyslu, v roce 2020 se procento průmyslu snížilo o 5,62 % kvůli poklesu těžby ropy a těžby zemního plynu. Sektor služeb, jakožto druhý největší zdroj pracovních míst, absorboval významnou část pracovní síly opouštějící zemědělský sektor. Vietnamský terciér však v produktivitě a výkonnosti zaměstnanosti zaostává za svými protějšky. Navzdory nárůstu o 34,3 % v letech 2011-2019 zůstává produktivita práce ve vietnamském sektoru služeb hluboko pod průměrem. Pokud se podíváme do budoucna, služby mohou hrát klíčovou roli při podpoře udržitelného růstu produktivity Vietnamu a dosažení jeho cíle stát se ekonomikou s vysokými příjmy, pokud budou správně využity. Všechny ekonomiky s vysokými příjmy mají velký sektor služeb, který poskytuje největší zdroje zaměstnanosti a přidanou hodnotou (World Bank 2023). Turismus je ve Vietnamu velmi prosperující částí terciéru. Díky scénérii a bohaté kultuře byl Vietnam vždy atraktivní destinací pro turisty. Rozvoj cestovního ruchu dále podporuje růst odvětví hotelů a restaurací (VietnamCredit 2021).

Ruský zemědělský sektor přispívá zhruba 5 % k celkovému HDP země, ačkoliv tento sektor zaměstnává přibližně osminu celkové pracovní síly (Lieven, Seton-Watson, Mccauley, et al. 2023). Vzhledem k drsnosti ruského prostředí je však z obdělávané plochy (1 265 267 km²) pouze 13,1 % půdy zemědělské a pouze 7,4 % půdy orné (CIA 2023). Hlavním produktem ruského zemědělství vždy bylo a stále je obilí, které zabírá zhruba tři pětiny ruské zemědělské půdy, zbytek je věnován pastvinám a loukám (Lieven, Seton-Watson, Mccauley, et al. 2023). V roce 2021 Rusko bylo největším světovým vývozcem pšenice a pohanky a jedním z předních vývozců ječmene, ovsa

a žita (FAO 2023). Různé analýzy adaptace ruského zemědělství na změnu klimatu předvídají velké příležitosti pro zvýšení výnosů a hrubé sklizně během 21. století následkem růstu lednových teplot (Gordeev, Pyzhev, Zander 2022, s. 10). Díky svému velkému pobřeží podél tří oceánů má Rusko jednu z největších světových rybářských flotil (Lieven, Seton-Watson, Mccauley, et al. 2023). Pohoří Ural plné nerostů, rozsáhlá ložiska fosilních paliv a zásoby dřeva na Sibiři a ruském Dálném východě činí Rusko bohaté na přírodní zdroje, které dominují ruskému exportu. Rusko patří mezi hlavní producenty a vývozce platiny, vanadu, kobaltu, zlata, niklu a síry (USGS 2021). Ruská federace je často popisována jako energetická supervelmoc. Dle Statistického přehledu světové energie (2020) mělo Rusko v roce 2019 největší podíl světových zásob zemního plynu (19,1 %) a druhý největší podíl světových zásob uhlí (15,2 %). Rusko je také třetím největším světovým producentem a druhým největším vývozcem ropy (BP 2022). Jakožto největší země světa, jež zahrnuje jednu osminu obyvatelné pevniny Země, je obranný průmysl strategicky důležitým sektorem a velkým zaměstnavatelem v zemi. Rusko má velký a sofistikovaný zbrojní průmysl, schopný navrhovat a vyrábět technologicky vyspělé vojenské vybavení včetně stíhaček páté generace, jaderných ponorek, střelných zbraní a balistických střel krátkého či dlouhého doletu. Spolu se Spojenými státy se Rusko za období 2014-2018 podílelo na 57 % exportu vojenské techniky s 36 % a 21 % příslušně (SIPRI 2019, s. 2).

Jelikož se na velké části území Ukrajiny nachází jedna z nejbohatších černozemí na světě a klima pokrývající tuto zemi je příznivé pro růst plodin, má její zemědělský průmysl obrovský potenciál. Ukrajina patří k předním světovým zemědělským producentům a exportérům. Její produkce obilí a brambor patří k nejvyšším v Evropě a dále Ukrajina patří mezi přední světové producenty cukrové řepy, ječmene a slunečnicového oleje. Ukrajinský živočišný sektor zaostává za rostlinným sektorem, ale jeho celková produkce je stále podstatně vyšší než ve většině ostatních evropských zemí. Vinice jsou běžné v jižní části Ukrajiny zejména na Zakarpatí (Makuch, Hajda, Stebelsky, et al. 2023). Energetika Ukrajiny je poměrně diverzifikovaný sektor, přičemž žádné palivo nepředstavuje více než 30 % energetického mixu. V roce 2018 klesl podíl uhlí (hlavního paliva země) na 30 %, těsně následovaný zemním plynem (28 %) a uranem (24 %). Ukrajina je silně závislá na dovozu zemního plynu a ropných produktů vzhledem k velkému počtu obyvatel Ukrajiny a její značné spotřebě energie. Jde o klíčové tranzitní místo pro evropský dovoz ruského plynu. V roce 2018 Ukrajina závisela na dovozu přibližně 83 % své spotřeby ropy, 33 % její přirozené spotřeby plynu

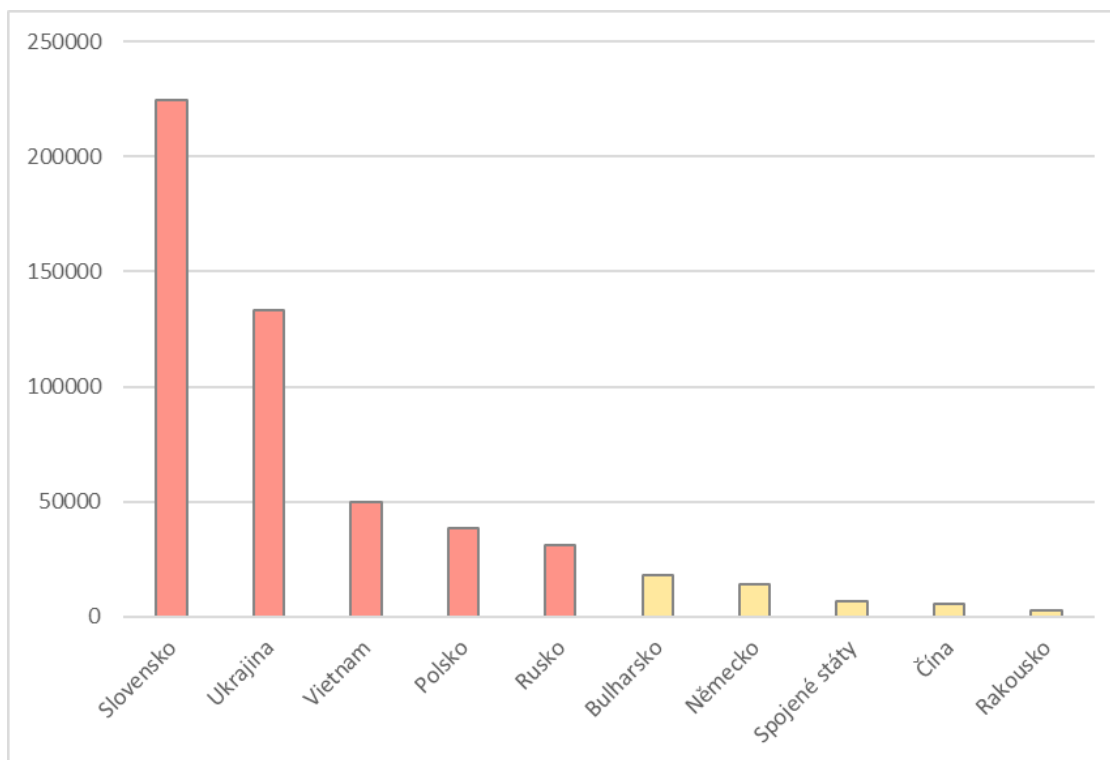
a 50 % uhlí (IEA 2020). Ukrajina je mimořádně bohatá na nerostné zdroje ve vysokých koncentracích v těsné blízkosti. Bohaté zásoby železné rudy v okolí Kryvyjho Rohu a Mariupolu tvoří základ velkého ukrajinského železářského průmyslu. Jedna z nejbohatších oblastí na manganonosné rudy na světě se nachází na jihu Ukrajiny. Energie pro tepelné elektrárny se získává z velkých zásob hnědého uhlí v povodí řeky Dněpr a z ložisek černého uhlí v Lvovsko-volyňské pánvi. Uhelny doly na Ukrajině patří k nejhlubším v Evropě (Makuch, Hajda, Stebelsky, et al. 2023). V roce 2020 byla Ukrajina jedním z největších světových producentů železné rudy, manganu, titanu, grafitu, uranu (USGS 2021). Ukrajinský obranný průmysl je organizován kolem Ukroboronprom State Concern, což je strategický výrobce zbraní a vojenské techniky na Ukrajině. Koncern konsoliduje státní unitární podniky včetně státních podniků ve strategických sektorech národního obranného průmyslu (Ukroboronprom 2021). Za posledních 25 let udělal ukrajinský IT sektor obrovský skok vpřed. Začal téměř od nuly a proměnil se ve vysoce inteligentní odvětví, které ročně roste o 25-30 %. Již nyní je na vrcholu seznamu vývozců služeb (přes 5 mld USD/rok) a vytváří více než 4 % ukrajinského HDP. Ukrajina je v současnosti jedním z největších exportérů IT služeb v Evropě (IT Ukraine Association 2021). Turistický průmysl země je obecně považován za málo rozvinutý. V roce 2020 činil příspěvek cestovního ruchu 5,3 % HDP (WTTC 2023).

V současnosti je obděláváno přibližně 40 % území Slovenska (CIA 2023). Na úrodných nížinách jsou nejdůležitějšími plodinami pšenice, ječmen, cukrová řepa a píce, zatímco na relativně chudých půdách hor jsou hlavními plodinami žito, oves, brambory a len. Na svazích Karpat se daří vinicím. Na pláních farmáři chovají prasata a skot. Chov ovcí převládá v horských údolích (Encyclopædia Britannica 2023). Přestože HDP Slovenska pochází především z terciárního sektoru, i průmyslový sektor hraje důležitou roli v rozvoji ekonomiky. Mezi hlavní průmyslová odvětví patří výroba automobilů a elektrotechniky. Podle nedávné zprávy Evropské komise je Slovensko na žebříčku států EU z hlediska inovací nízko. Slovensko se v roce 2021 umístilo na 37. místě v žebříčku Global Innovation Index (WIPO 2021, s. 149). V procesu přechodu na znalostní ekonomiku jí chybí zejména investice do vzdělávání a širší aplikace IT. Největší podíl na celkové výrobě elektřiny na Slovensku má jaderná energie s 53,8 %, následuje 18,1 % tepelné energie, 15,1 % vodní energie, 2 % solární energie, 9,6 % ostatní zdroje a zbytek 1,4 % se dováží (IEA 2020). Cestovní ruch je jedním z hlavních sektorů slovenského hospodářství (CIA 2023), i když je stále nedostatečně obsluhován.

Je založen na domácím cestovním ruchu, protože většinu turistů tvoří občané Slovenska, kteří cestují rekreačně v rámci země.

Polský zemědělský sektor přispívá pouze 3,8 % k HDP (CIA 2023). I přesto je Polsko předním producentem brambor a žita v EU a je jedním z největších světových producentů cukrové řepy, jablek a žitovce (FAO 2021). Vývoz je v Polsku zaměřen především na zpracované ovoce a zeleninu, maso a mléčné výrobky (Kondracki, Smogorzewski, Wandycz, et al. 2023). Sektor výroby elektřiny v Polsku je z velké části založen na fosilních palivech. V polském energetickém mixu dominují fosilní paliva, přičemž největší podíl pochází z uhlí (40 %), následuje ropa (28 %) a zemní plyn (17 %). Pokud jde o zelenou energii, obnovitelné zdroje se podílí 16 %, ale právě ony vykazují největší dynamický růst (IEA 2022) V roce 2019 byla tato země 3. největším světovým producentem rhenia a mědi a 6. největším producentem stříbra. Dále se také významně podílí na produkci síry a soli (USGS 2021). Polsko zaznamenalo výrazný nárůst počtu turistů po vstupu do Evropské unie v roce 2004. S více jak 88 miliony mezinárodních příjezdů v roce 2019, cestovní ruch významně přispívá k celkové ekonomice a tvoří relativně velkou část trhu služeb v zemi (World Bank 2023f).

3 Kontext migrace ze zájmových států do ČR

Obrázek 5 – Počet cizinců dle jejich národnosti na území ČR v roce 2021

zdroj: ČSÚ 2023

V posledních 30 letech se z České republiky, jež se tradičně klasifikovala jako země emigrační, stala spíše země imigrační. Migrační charakter České republiky byl ovlivněn především vznikem samostatné České republiky v roce 1993, jejím vstupem do Evropské unie v roce 2004 a vstupem do Schengenského prostoru v roce 2007. V roce 2021 se na území ČR vyskytovalo celkem 689 694 osob cizí státní příslušnosti. Největší imigrantskou skupinou jsou Slováci s 224 407 osobami. Druhou nejpočetnější skupinou jsou Ukrajinci s 133 006 jedinci. Dalšími jsou Vietnamci v počtu 49 634 osob. Ty pak následují státní příslušníci Polska, Ruska, Bulharska a Německa (ČSÚ 2022). Avšak je nutné podotknout existenci neregistrované imigrace, jež je téměř nemožná zachytit ve statistikách. Přicházející pracovní migranti často skončí v neformálním sektoru, jež nekoresponduje s pracovními právy ani podmínkami bezpečnosti práce.

Migrační vztahy mezi ČR a Ukrajinou jsou dohledatelné již do poloviny 18. století, kdy po připojení Haliče a Bukoviny k Habsburské monarchii se začaly zesilovat migrační proudy. Dle Leontiye z Ukrajiny přicházeli především vojáci, dělníci,

inteligence a studenti (Leontiyeva 2005). Zatímco zhruba v polovině 19. století z Českých zemí imigrovalo 15 tisíc Čechů do oblasti Volyně. Následující zaznamenaná vlna imigrace již do Československa byla způsobena socialistickou revolucí, občanskou válkou v dnešním Rusku a relokací obyvatelstva Sovětským svazem. Československo se tak stalo ukrajinskou politickou, vědeckou a kulturní centrálou. Česko-ukrajinské migrační vztahy byly dále ovlivněny vlastnictvím Zakarpatské Ukrajiny, jež po dobu 20 meziválečných let byla částečně součástí Československa. První vlna volyňských Čechů čítající zhruba 33 000 původních českých obyvatel a členové 1. Československého armádního sboru se do domovských Čech vrátili na konci druhé světové války (Jánská, Drbohlav 1999, s. 111). Ukrajinská inteligence odešla v roce 1948 dál na západ po nastolení socialismu v Československu a v roce 1968 po okupaci (Velvyslanectví Ukrajiny v České republice 2020). Po politických změnách v obou zemích v letech 1989 a 1991 došlo k postupnému nárůstu počtu migrantů (Čermák, Lupták 2015, s. 56). Nárůst byl v ČR zaznamenáván i přes zpřísnění vstupních opatření po vstupu do EU až do ekonomické krize v roce 2008, kdy nastal mírný pokles kvůli více restriktivní imigrační politice (Jirka 2021, s. 338). Počty ukrajinských migrantů se začaly vracet k těm z doby před ekonomickou krizí až v roce 2012, od kterého se počet Ukrajinců na území České republiky dále zvyšuje (ČSÚ 2022).

Prvními zaznamenanými migranty z Vietnamu byli studenti a učni v 50. letech na základě dohod mezi vládami obou zemí. Během 70. a 80. se k učňům a studentům přidali i pracovníci v továrnách. Celkový počet migrantů se v tomto období navýšil na tisíce. Jen během 80. let bylo zaznamenaných 35 tisíc osob (Brouček 2005, s. 129). Dle Pechové uvolněním imigrační politiky se migrace změnila v klasický model, jež představuje přesídlování se za lepšími poměry a slučování rozdělených rodin (Pechová 2007, s. 15). Trvalý růst počtu vietnamských přistěhovalců byl přerušen pouze ekonomickou recesí na konci 90. let a globální ekonomickou krizí v letech 2009 a 2010. Od roku 2011 celkový počet vietnamských migrantů opět rostl až do roku 2021. Dle Kušnirákové reálný počet obyvatel vietnamského původu může být až o pětinu vyšší (Kušniráková 2013, s. 61, 62).

První podstatnou migrační vlnu z Ruska zaregistrovala Česká republika v roce 1917 po únorové a říjnové revoluci. Po Paříži bylo Československo označováno jako druhé evropské kulturní centrum migrantů z Ruska (Veber 1995). Předpokladem pro přijetí ruských migrantů do Československa byla krátkodobost jejich pobytu, avšak velká část z nich zůstala v ČR již nadobro. V momentu, kdy tanky Rudé armády vjely do Prahy,

započalo pátrání po ruských uprchlících, jež bylo následováno zatýkáním, vězněním a deportací do gulagů (Kopřivová 2015, s. 33). Zatímco zatýkání v Podkarpatské Rusi a na Slovensku mělo masový charakter, na Moravě a v Čechách se jednalo o zatčení předem pečlivě vybraných jednotlivců (Fidler 2015, s. 93). V 60.-80. letech se emigranti z Ruska na území ČR usazovali především skrze uzavření sňatku s osobou s československou příslušností. V 70. letech se nejčastěji jednalo o vojáky, jež do ČR přivedla okupace (Pešková 2006, s. 49-53). Po konci okupace v ČR zůstal jen malý počet vojáků se svými rodinami a potomci emigrantů, jež se považují spíše za Čechy než Rusy (Pešková 2006, s. 49-53). Politické změny během Jelcinovi vlády po roce 1989 měly významný vliv na internacionální migraci. Počet uprchlíků se postupně na území Česka zvyšoval a to kvůli krizi v sociální sféře, která v Rusku probíhala. Rapidně se zvyšovala nezaměstnanost a nedostatek lékařské péče, dále kriminalita a nebezpečí (Sládek 2014, s. 13). Migrační proudy rostly od roku 1989 do roku 2009 téměř nepřetržitě.

V období první republiky převládala migrace z Českých zemí na Slovensko, jelikož Češi na Slovensku měli větší šanci získat výše postavené zaměstnání, než by byli schopni získat v Čechách. Oproti tomu Slováci migrující do Českých zemí zastávali hlavně dělnické zaměstnání. Po zániku ČSR v roce 1939 došlo k obrácení migračního proudu směrem ze Slovenska do Českých zemí v důsledku vzniku Protektorátu Čechy a Morava a samostatného "Slovenského štátu", díky čemuž ze Slovenska zpátky do Českých zemí odešlo na 100 000 Čechů. Masový odsun německého obyvatelstva z pohraničí po druhé světové válce podnítilo mobilizaci obyvatel z východního Slovenska, kde v té době byla obtížná socioekonomická situace kvůli devastaci území způsobené válkou (Prokop, Šrajeroová, Sommer, a kol. 1998). Rozvoj těžkého průmyslu v Českých zemích v 50. letech zapříčinil hromadnou migraci pracovníků ze Slovenska do průmyslových oblastí Českých zemí, jež začala upadat až v 70. letech po rozvoji průmyslu v samotném Slovensku a státní politice snažící se o omezení migrace v rámci republiky (Divinský 2004, s. 13, 14). Pokles migračních proudů pokračoval až do vzniku samostatné České republiky a Slovenské republiky, kdy se Češi žijící do té doby na Slovensku, vraceli do České republiky a naopak. I přes zákony umožňující volný pohyb pracovních sil, jež s sebou přinesl vstup Česka i Slovenska do Evropské unie v roce 2004, migrační toky mezi Českem a Slovenskem nijak prudce nenarůstají. Příčinou je nejpravděpodobněji růst independence států způsobená rozvojem ekonomiky obou zemí. |

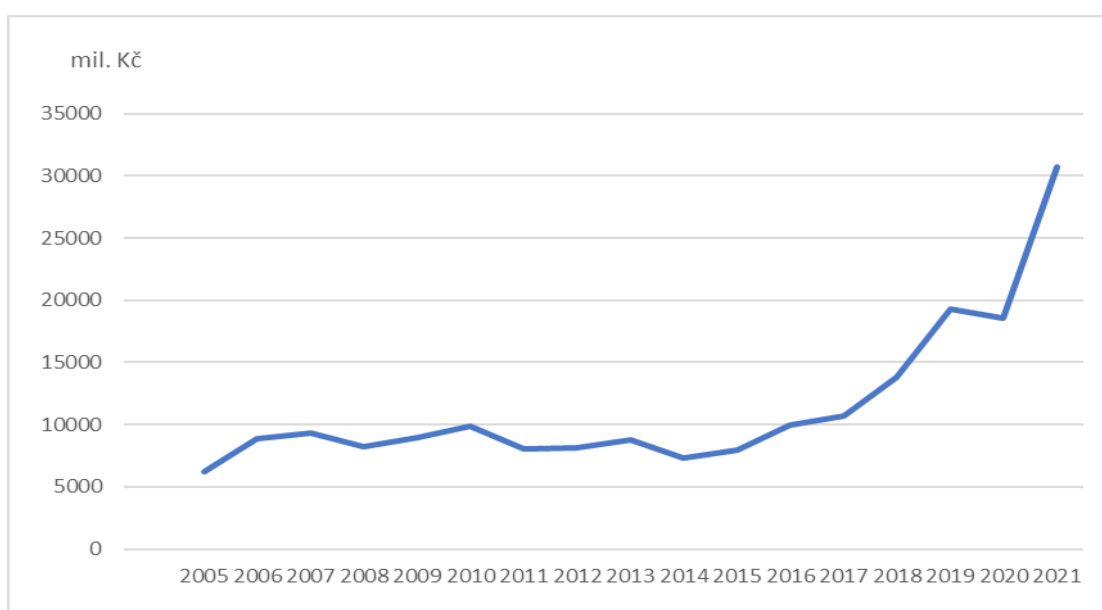

K prvním větším migračním vlnám Čechů do Polska způsobeným represí nekatolíků došlo v 16. a 17. století. V důsledku nátlaku k přijetí katolictví, přibližně 120 tisíc lidí z Čech a Moravy, emigrovalo do oblastí Velkopolska a Pomořanska. V průběhu 19. století byly hlavními destinacemi české migrace Varšava, Lodž a Žyrardov. Speciálním případem byl Zelow, kde české etnikum, po velkém přívalu migrantů, převažovalo nad všemi ostatními (Maurer 2020, s. 22). Po konci druhé světové války v Polsku zůstalo pouze malé množství osob s českou národností. Mezi hlavní důvody emigrace zpět do Čech byla antipatie mířená Poláky, kvůli lepšímu zacházení Němců k Čechům než k Polákům (Tobjański in Maurer 2020, s. 24). Od roku 2004 se migrační proudy mezi Polskem a ČR začaly zmenšovat. Poláci preferovali vyspělé státy západní Evropy, jako je Velká Británie, Irsko, Německo a Holandsko. Pro Poláky emigrující do ČR byla lákadlem vyšší platová odměna určitých profesí, výhodnější sociální zabezpečení a nižší daně. Důležitými faktory byla také blízkost k samotnému Polsku oproti Irsku, Velké Británii či Holandsku a překonatelná jazyková a kulturní bariéra (Miszewski 2013, s. 172-175). Česká migrace po roce 2004 byla podstatně menší než migrace polská, protože Polsko nebylo pro Čechy oblíbenou destinací. Nejčastějším důvodem migrace do Polska bylo přestěhování se za partnerem a nemanuální zaměstnání (Maurer 2020, s. 30, 31).

4 Vývoj remitenčních toků ve vybraných státech

Následující kapitola je zaměřena na analýzu toků a determinantů toků remitencí z České republiky do zájmových států, jež byly určeny v předchozích kapitolách. Než je možné určit jednotlivé determinanty fluktuace remitenčních objemů, je důležité zdůraznit existenci determinantů, jež je těžké vypočítat z grafu, jako je například přechod k používání bankovních služeb a mezinárodních transferů oproti fyzickému doručení financí, jež může být brán jako skokový nárůst remitencí z důvodu rozhodnutí migranta o zasílání vyšší částky.

4.1 Remitenční toky do Slovenska

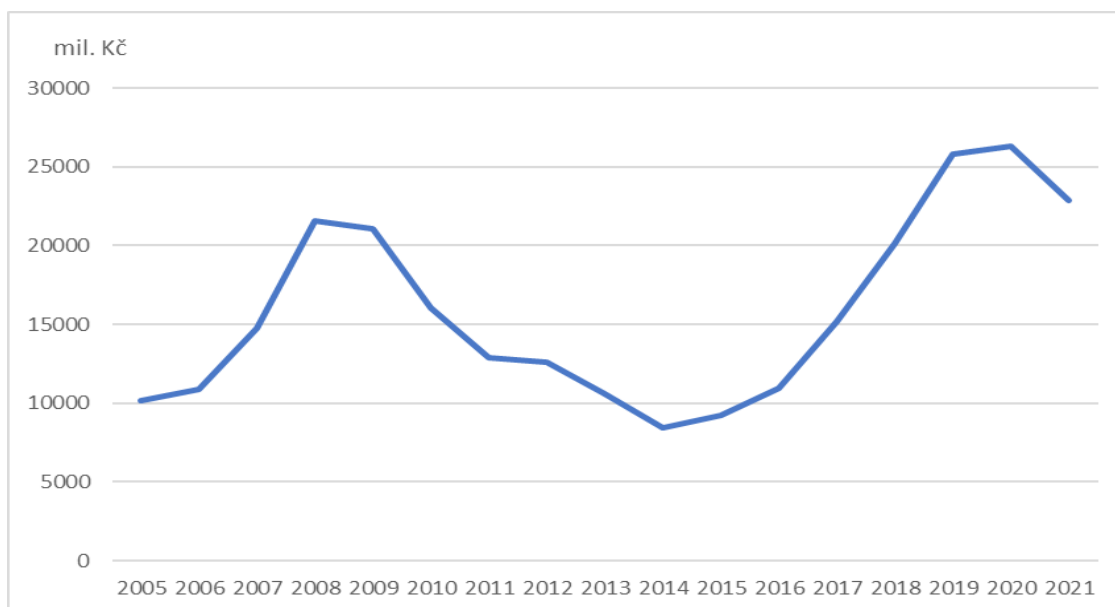
Obrázek 6 – Objem remitenčních toků zaslaných z ČR na Slovensko (2005-2021)

zdroj: ČSÚ 2023b

Vysoký počet Slováků v ČR je způsoben zejména společnou minulostí, geografickou blízkostí a neexistencí jazykové bariéry. Jakožto národnostně nejzastoupenější skupina migrantů na území ČR (vyjma let 2008-2010) (ČSÚ 2023a) by se dalo očekávat, že se na Slovensko bude zasílat největší podíl objemů proudících z České republiky, avšak převážná většina z nich zastupuje manuální práce, např. ve zpracovatelském průmyslu, jež jsou nízkoplatové (ČSÚ 2021). Slováci drží rekord v nejvyšším zaslaném objemu, avšak také jich je výrazně více (ČSÚ 2023a; ČSÚ 2023b). Od roku 2005 objem

remitenčních toků proudících z ČR na Slovensko graduálně rostl a spolu s ním rostl i počet migrantů v ČR a HDP Slovenska (World Bank 2023g). K prvnímu poklesu jejich objemu došlo v důsledku hospodářské krize v roce 2008. Proticyklické vlastnosti remitencí se nijak neprojevily, jelikož krize zasáhla i Českou republiku a tedy i migranty samy. Oproti předchozímu roku, kdy Slováci zaslali svým rodinám průměrně 74 tisíc Kč, rodinní příslušníci v roce 2008 obdrželi o 17,6 % menší částku tedy 61 tisíc Kč. Následný nárůst byl razantně zastaven v roce 2011, kdy objem remitencí klesl o 18 % i přes stálý růst počtu migrantů a hodnoty HPD Slovenska i ČR. V roce 2014 appreciace dolaru vůči euru způsobila pokles remitenčního objemu o 11,6 %. Průměrný objem remitencí na jedince zaslán v tomto roce činil 45 024 Kč oproti 55 382 Kč v předchozím roce (ČSÚ 2023a; ČSÚ 2023b). Následné období se těšilo stálému růstu objemu zasílaných remitencí, migrantů i hodnotám HDP obou států. Poslední snížení remitenčních toků způsobil úbytek slovenských migrantů, zvýšení nezaměstnanosti a snížený příjem migrantů v průběhu korona krize v roce 2020. Jako mnoho dalších států Slovensko dosáhlo svého dosavadního vrcholu objemu remitencí v roce 2021. V tomto roce průměrný objem remitencí zaslaný Slováky činil 137 063 Kč (ČSÚ 2023a; ČSÚ 2023b).

4.2 Remitenční toky do Ukrajiny

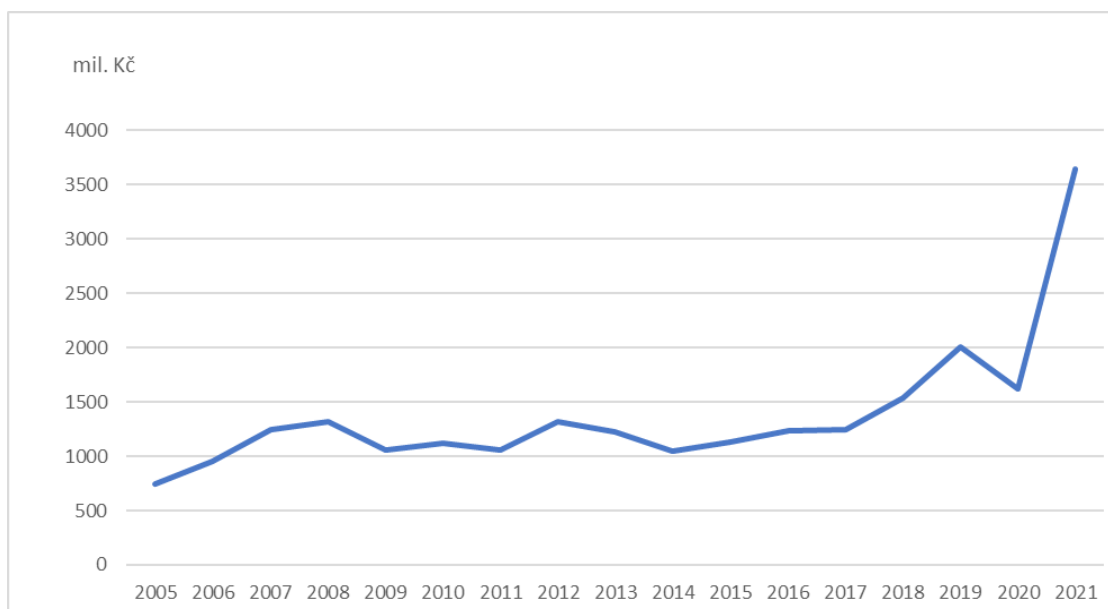

Obrázek 7 – Objem remitenčních toků zaslaných z ČR na Ukrajinu (2005-2021)

zdroj: ČSÚ 2023b

V roce 2021 Ukrajinci společně se Slováky tvořili skoro 52 % všech migrantů v ČR. V průběhu pozorovaného období (2005-2021) se Ukrajina se Slovenskem vystřídala o pozici největší národnostní skupiny na území České republiky. V případě Ukrajiny se tak stalo v období světové finanční krize v letech 2008-2010. Za tuto dobu přibylo v ČR zhruba 44 500 ukrajinských migrantů (ČSÚ 2023a). Tento nárůst je reflektován i v grafu, avšak jak již bylo zmíněno, krizí byly zasaženy i hostitelské země, v tomto případě ČR. Masový odchod ukrajinských migrantů probíhal od roku 2010 až do roku 2015, kdy ČSÚ (2023a) zaznamenal první pozitivní přírůstek migrantů. Během krize na Krymu a na Ukrajině se projevila již několikrát zmíněná proticyklita remitencí. Následný nárůst objemu remitencí přispěl v roce 2015 k HDP Ukrajiny 9,3 % a v roce 2018 dokonce 11,2 % (World Bank 2023h). K zastavení růstu a poté k poklesu remitenčních toků v roce 2020 došlo kvůli opatřením proti šíření onemocnění COVID-19. Migranti nemohli nadále vyjíždět ze země svého původu a nebo se museli vrátit zpět z důvodu ztráty práce a tedy i financí, které by zasílaly rodinám. Dále i poskytovatelé služeb spojených s remitováním se museli adaptovat na nezvyklé podmínky, což znamenalo omezení počtu kanálů, skrz které bylo možné remitence zasílat, snížení rychlosti zaslání a také zvýšení ceny zaslání (EMN, OECD 2020). Skladba zaměstnání, jež Ukrajinci v ČR zastávají, je téměř identická s tou polskou. Většina Ukrajinců figuruje ve zpracovatelském průmyslu, administrativě či stavebnictví (ČSÚ 2021). Hlavní motivací Ukrajinců pro migraci je možnost dosáhnout vyšší životní úrovně a možnost získání vyšších příjmů, jež mohou zasílat zpět do své rodné země. Nejnižší průměrný objem remitencí na jedince byl Ukrajinci zaslán v roce 2014 v hodnotě 70 728 Kč, zatímco nejvyšší průměrný objem na jedince dosáhl v roce 2021 171 841 Kč (ČSÚ 2023a; ČSÚ 2023b).

4.3 Remitenční toky do Polska

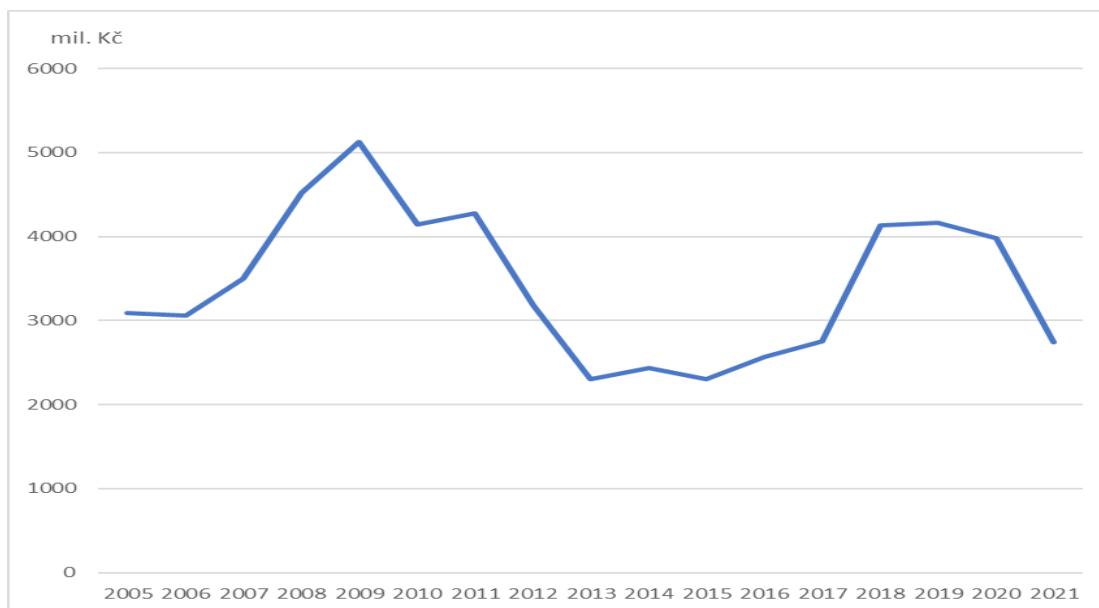
Obrázek 8 – Objem remitenčních toků zaslaných z ČR do Polska (2005-2021)

zdroj: ČSÚ 2023b

Jak je možné vidět v grafu, remitenční toky směřující do Polska byly až do nedávna téměř neměnné. V letech 2006-2007 remitence dosáhly nejvyššího podílu na polském HDP a to pouhými 2,8 % (World Bank 2023h). Jelikož Polsko v době globální ekonomické krize prakticovalo obezřetnější hospodářskou politiku, mělo vůči ní větší odolnost oproti ostatním evropským státům. Vyhlo se tak propadu ekonomiky a migrující Poláci neměli potřebu remitovat přebývající finance a mohly je tak využít pro uspokojení jejich potřeb. Rapidní nárůst, jež začal již v roce 2017, byl zastaven pandemií COVID-19. Z do té doby nejvyššího objemu za pozorované období 2 009 mil. Kč se remitenční toky propadly o 19,5 % na 1 617 mil. Kč. Avšak následující rok dosáhla hodnota remitenčních proudů rekordních 3 644 mil. Kč a tedy 225,4 % nárůstu. Podobný, nicméně ne tak drastický nárůst, lze pozorovat i na hodnotě polského HDP. Necelá polovina polských migrantů, jež se nachází na území ČR, je zaměstnána ve zpracovatelském průmyslu. Zhruba čtvrtina pracuje v administrativě a větší zastoupení má i stavebnictví a velkoobchod a maloobchod. Poláci zastupují minimální počet pracovníků v nemanuálních povoláních, jež jsou dobře platově ohodnoceny, jako je peněžnictví či pojišťovnictví (ČSÚ 2021). Nejnižší průměrný objem remitencí na jedince byl polským domácnostem zaslán v roce 2014. Jeho hodnota činila

39 337 Kč, zatímco v roce 2021 polské rodiny obdržely průměrně 95 317 Kč (ČSÚ 2023a; ČSÚ 2023b).

4.4 Remitenční toky do Ruska

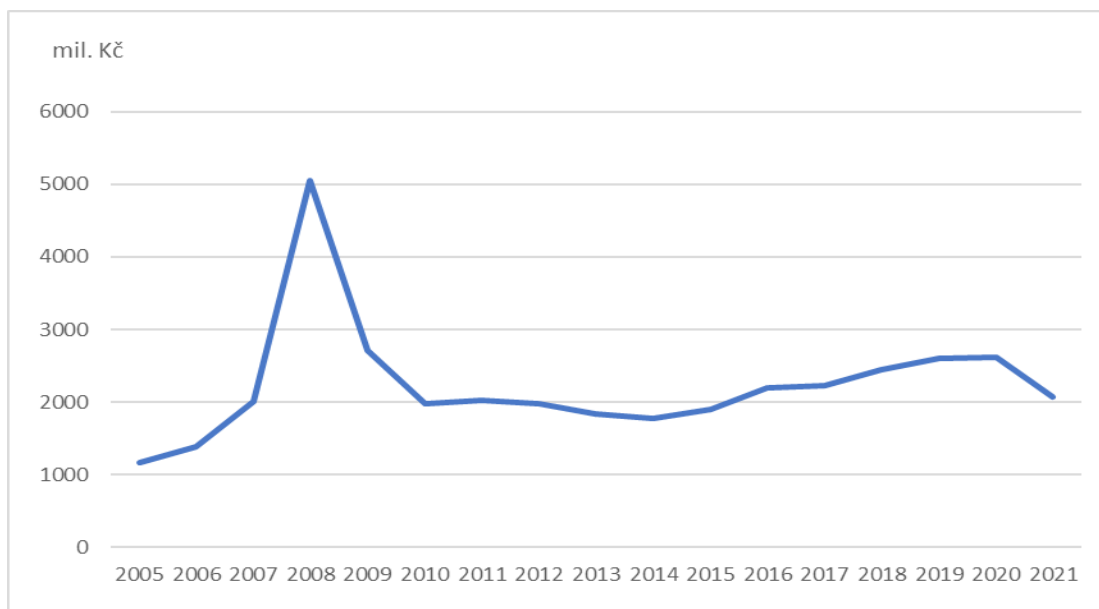
Obrázek 9 – Objem remitenčních toků zaslaných z ČR do Ruska (2005-2021)

zdroj: ČSÚ 2023b

Od roku 2006 remitenční toky začaly rapidně růst společně s HDP České republiky. První viditelný pokles objemu remitencí směřujícím do Ruska je v období 2009-2010, kdy celkový objem remitencí klesl o 19,1 %. Tento propad rezonoval pád ruského HDP, jež v roce 2009 kleslo o 4,4 trilionů (World Bank 2023g). Po nárůstu o 2,9 % v roce 2011 remitenční toky opět rapidně klesly. Za období 2011-2013 se remitenční toky snížily o rekordních 46 % z 4 274 mil. Kč na 2 306 mil. Kč. Výrazný nárůst toků byl zaznamenán za období 2015-2019, kdy z absolutně nejnižší hodnoty za celé sledované období – 2 306 mil. Kč, hodnota stoupla na 4 163 mil. Kč, což znamenalo 180,5 % nárůst. Dle Světové banky (2023h) remitence zasílané do Ruské federace za pozorované období nepřesáhly 1 % podílu HDP. Nejvyššího podílu HDP dosáhly remitence v roce 2020, a to 0,7 % (World Bank 2023h). Nejvíce Rusy obsazené zaměstnání jsou v rámci administrativy, profesní a vědecké kariéry, velkoobchodu a maloobchodu, informačních a komunikačních služeb a zpracovatelského průmyslu (ČSÚ 2021). Vysoký počet ruských migrantů zaměstnaných v profesních a vědeckých povoláních zajišťuje konkurenceschopnost ruských remitenčních objemů přes nižší celkový počet

remitujících migrantů. Za kovidové období 2019-2021 ubylo 23,2 % ruských migrantů z území České republiky (ČSÚ 2023a). Z vybraných států se Rusko může chlubit nejvyšším průměrným objemem na jedince, jež v roce 2005 činila 185 740 Kč. V poměru nejnižší hodnota byla zaregistrována v roce 2015 a činila 55 775 Kč (ČSÚ 2023a; ČSÚ 2023b).

4.5 Remitenční toky do Vietnamu

Obrázek 10 – Objem remitenčních toků zaslanych z ČR do Vietnamu (2005-2021)

zdroj: ČSÚ 2023b

Z vybraných států Vietnam zaznamenal v roce 2014 nejnižší průměrný objem na jedince, jež činil 30 381 Kč. V poměru nejvyšší hodnota byla zaregistrována v roce 2008, kdy činila 78 855 Kč (ČSÚ 2023a; ČSÚ 2023b). Migrantí vietnamské národnosti tvoří třetí největší skupinu migrantů na území České republiky. Vietnamští migranti dominují počtem zaměstnanců či živnostníků v oblasti ubytování, stravování a pohostinství, velkoobchodu a maloobchodu. Větší počet migrantů zastává i povolání ve zpracovatelském průmyslu (ČSÚ 2021). Za období 2005-2008 ČSÚ zaznamenalo v pozorovaném období rapidní růst objemu remitenčních toků zasílaných do Vietnamu o 435,3 %, Důvodem bylo masové stěhování migrantů na území ČR (ČSÚ 2023a). Avšak již v roce 2009 objemy remitencí spadly z 5 050 mil. Kč na 2 710 mil. Kč a spolu s ním počala i rázná emigrace vietnamských migrantů z České republiky. Za období 2008-2010 se odstěhovalo 7 220 jedinců. Po konci světové finanční krize se remitenční

proudy téměř ustálily až na mírný propad 2014. Od roku 2015 lze pozorovat lehký nárůst, jež začínal nabírat obrat, avšak rozšíření světové pandemie se negativně odrazilo na objemu remitencí, jež klesly z 2 611 mil. Kč o 20,9 % na 2 066 mil. Kč. Hlavní motivací Vietnamců pro migraci do ČR jsou migrační vztahy a sítě vytvořené prvními generacemi Vietnamců.

5 Výsledky analýzy

Prvním poznatkem, který vyplynul z analýzy, je společný determinant ve formě nejen finančních krizí. Průměrné roční objemy remitencí na jednotlivce všech zájmových států měly nejnižší hodnotu v období následujícím krize na Krymu a Ukrajině, jež byla doprovázena apreciací dolaru. Ve stejném období bylo možné pozorovat vlastnost proticyklity remitencí v analýze objemů remitenčních toků zasílaných z ČR na Ukrajinu. Je však nutné podotknout důležitost hospodářské stability hostitelské země, v tomto případě Česká republika. V události světové hospodářské krize v rozmezí let 2008-2010 lze sledovat absenci proticyklity remitencí zasílaných na Slovensko z důvodu souběžného zhoršení ekonomiky země hostitelské i země původu.

Druhým determinantem, jež byl rozpoznán během analýzy, je vliv pracovní pozice a její finanční ohodnocení na výši objemu remitencí. Čím vyšší mzda jednotlivce tím je potřeba méně migrantů ke konkurenceschopnosti remitenčního toku s ostatními. V analýze se vyskytl tento činitel na příkladě Rusů, jež zastávají lépe finančně ohodnocené pracovní pozice, vůči ostatním zájmovým státům a i přes nízký počet migrantů dosahují podobných objemů remitenčních toků.

O pozici národnosti s největším zastoupením v migrační skupině na území České republiky se v průběhu pozorovaného období (2005-2021) vystříдалo Slovensko s Ukrajinou. Třetí největší skupinou je jediný zástupce jihovýchodní Asie – Vietnam. Mezi početnější národnosti nacházející se v České republice patří dále Polsko a Rusko.

Nejvyšší průměrný roční objem remitencí na jednotlivce za pozorované období vykazuje Ukrajina s 116 304 Kč. Dalším v pořadí je Rusko s 113 195 Kč. Následuje Slovensko s 70 546 Kč, Polsko s 51 095 Kč a posledním je Vietnam s 39 539 Kč.

Zjištění vyplývající z analýzy objemů remitenčních toků zasílaných z ČR do Vietnamu uvádí na světlo důležitost tvorby migračních vztahů a sítí prvními generacemi, jež ulehčují dalším rodinným příslušníkům a budoucím generacím z rodné země snažší, bezpečnější a dostupnější migraci.

Závěr

Remitence jsou mocný nástroj jak pro stát, tak pro jedince a komunitu. Jejich dopady na rozvoj jsou často složité a protichůdné, avšak je obecně uznávána jejich prospěšnost a důležitost v boji proti chudobě. Nicméně nelze na ně nahlížet jako na spásu všeho špatného na Zemi.

Tato práce se nejprve zaměřila na teoretické vymezení pojmu remitence a následnou klasifikaci remitencí. Přiblížila i problematiku neoficiálních remitencí. Věnovala se i ekonomickým a sociálním vlivům, jež remitence mají na zemi migrantova původu, hostitelskou zemi, domácnost migranta a na migranta samotného. Následně stanovila hlavní teoretické determinanty migrace a tedy i objemu remitenčních toků. Další kapitola představila zájmové země analýzy a jejich socioekonomický charakter. V poslední teoretické kapitole byly rozebrány migrační vztahy mezi Českou republikou a zájmovými státy. Následná kapitola samotné analýzy objemů a determinantů remitencí a kapitola identifikaci determinantů vyplývajících z analýzy a komparace objemů remitencí zasílaných z ČR do zájmových států. V závěru práce jsou shrnuta důležitá zjištění z teoretické části a výsledky analýzy.

Tato bakalářská práce si kladla za cíl postupovat v definici a od obecného zkoumání determinantů objemu a jejich dopadů ke konkrétním projevům v zájmových zemích přijímajících značné objemy remitencí z České republiky.

Praktická část práce odpovídá na otázky stanovené v úvodu práce. Objasňuje největší národnostní skupiny zastoupené na území České republiky, vykazuje vývoj objemů remitenčních toků a determinanty, jež ovlivňují jejich velikost.

Mezi teorií a očekáváním nakonec nebyl skoro žádný rozdíl. Poznatky o vlivu absence jazykové bariéry, náboženského vyznání, kultury, společné minulosti, úrovně vzdělání, vzdálenosti mezi zeměmi, stabilita ekonomiky a vlády, společné hranice a výše nákladů na remitování odpovídaly mým domněnkám po prostudování teoretického materiálu. Ovšem překvapující skutečností byl nedostatek materiálů popisující kontext této problematiky.

Seznam literatury

ADAMS, JR. R. H., PAGE, J., 2005. *Do International Migration and Remittances Reduce Poverty in Developing Countries?* [online]. London: Elsevier, s. 1645-1669. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://web.worldbank.org/archive/website01010/WEB/IMAGES/MIGRATIO.PDF>

AGUNIAS, D. R., 2006. *Trends, Impacts, and Policy Options. A Review of the Literature* [online]. Washington, DC: Migration Policy Institute. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/mig_dev_lit_review_091406.pdf

AHMED, J., MARTÍNEZ-ZARZOSO I., 2016. *Do transfer costs matter for foreign remittances? A gravity model approach* [online]. Berlin: De Gruyter. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.5018/economics-ejournal.ja.2016-4>

AMUEDO-DORANTES C., BANSACK C., POZO S., 2005. *On the Remitting Patterns of Immigrants: Evidence from Mexican Survey Data* [online] Atlanta: Federal Reserve Bank of Atlanta, s. 36-57. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://fraser.stlouisfed.org/title/884/item/601623/toc/581714>

BOURDEAUX, M., 2003. Trends in Religious Policy. In: *Eastern Europe, Russia and Central Asia*. [online] New York: Europa Publications, s. 46-52. [vid. 15. 4. 2023]. ISBN 9781857431377. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=EPP3ti4h>

BP, 2020. Statistical Review of World Energy [online]. London: BP (69). [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics.pdf>

BP, 2022. Statistical Review of World Energy [online]. London: BP (71). [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics.pdf>

BROUČEK, S., 2005. Integrační tendence vietnamského etnika v českém lokálním prostředí. In: *Český lid* (92, 2,) s. 129-154. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42639900>

- CARLING, J., 1996. International Labour Migration: Consequences for countries of origin [online]. Oslo: International Peace Research Institute, s. 23-63. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://jorgencarling.files.wordpress.com/2013/07/carling_1996_international_labour_migration-consequences_for_countries_of_origin.pdf
- CARLING, J., 2005. *Migrant remittances and development cooperation* [online]. Oslo: International Peace Research Institute. [vid. 15. 4. 2023]. ISBN 82-7288-224-8. Dostupné z: https://www.files.ethz.ch/isn/38111/2005_01_12_migrant_remittances_and_development_cooperation.pdf
- CIA, 2023. Russia. In: *The World Factbook*. [online]. Washington, DC: CIA. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/russia/>
- CIA, 2023. Slovakia. In: *The World Factbook*. [online]. Washington, DC: CIA. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/>
- COHEN, J. H., 2005. Remittance Outcomes and Migration: Theoretical Contests, Real Opportunities [online]. New York: Springer Publishing s. 88-112. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/BF02686290>
- Černák, Z., Lupták, M., 2015. Socioekonomický a Demografický Kontext Česko-Ukrajinské Migrace. In: Drbohlav, D., ed., *Ukrajinská pracovní migrace v Česku. Migrace – remittance – rozvoj*. [online]. Praha: Karolinum, s. 53-65. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/profile/Zdenek-Cermak-2/publication/284158761.pdf>
- ČSÚ, 2021. *Počet evidencí cizinců na úřadech práce - vybraná státní občanství podle sekcí Klasifikace ekonomických činností* [PDF] [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384708/290027220309.pdf/da998384-af11-41f8-8ae6-3193c004a1e7?version=1.1>
- ČSÚ, 2023a. *Cizinci v ČR* [online]. Praha: Český statistický úřad. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.remit>
- ČSÚ, 2023b. *Remittance z ČR do zahraničí* [online]. Praha: Český statistický úřad. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenkavyber.remit>

DABROWSKI, M., 2014. Ukraine: Can Meaningful Reform Come out of Conflict? [online]. Brussels: Bruegel. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z:

https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp_attachments/pc_2014_08_Ukraine.pdf

DASTIDAR, S. G., 2017. *Impact of remittances on economic growth in developing countries: The role of openness* [online]. Berlin: De Gruyter. [vid. 15. 4. 2023].

Dostupné z: <https://doi.org/10.1515/gej-2016-0066>

DE BRUYN, T., WETS, J., 2006. Remittances in the Great Lakes Region [online] Geneva: International Organization for Migration, s. 7-14. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z:

https://publications.iom.int/fr/system/files/pdf/mrs25_0.pdf

DE HAAS, H., 2005. *International Migration, Remittances and Development: Myths and Facts* [online]. Oxfordshire: Taylor & Francis, s. 1269-1284. [vid. 15. 4. 2023].

Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/4017714>

DIVINSKÝ, B., 2004. Migration Trends in Selected EU Applicant Countries: Slovakia – An Acceleration of Challenges for Society [online] Vienna: International Organization for Migration. Volume V [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z:

https://publications.iom.int/system/files/pdf/migrationtrends_eu_5.pdf

DO, T. N., BURKE, P. J., 2023. Phasing out coal power in a developing country context: Insights from Vietnam. In: *Energy Policy*. [online] (176) [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z:

<https://doi.org/10.1016/j.enpol.2023.113512>

DO, T. N., BURKE, P. J., NGUYEN, H. N., OVERLAND, I., SURYADI, B., SWANDARU, A., YURNAIDI, Z., 2021. *Vietnam's solar and wind power success: Policy implications for the other ASEAN countries*. In: *Energy for Sustainable Development*. [online] (65), s 1.11. [vid. 15. 4. 2023]. ISSN 0973-0826 Dostupné z:

<https://doi.org/10.1016/j.esd.2021.09.002>

Dutta, S., Lanvin, B., Rivera L., Wunsch-Vincent, L., Wunsch-Vincent S., eds., 2021. *Global Innovation Index 2021: Tracking Innovation through the COVID-19 Crisis*. [online] Geneva: WIPO (14) [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z:

https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf

EMN, OECD, 2020. INFORM # 4 – The Impact of COVID-19 on Remittances in EU and OECD Countries [online]. Brussels: European Migration Network.

- [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/els/mig/EMN-OECD-Information-01122020.pdf>
- European Central Bank, 2023. *Member State with a derogation* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/services/glossary/en.html>
- Eurostat, 2019. *GDP per capita in 281 EU regions* [online]. Luxembourg: Eurostat Press Office [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9618249/1-26022019-AP-EN.pdf/6-cc6665909c80>
- Eurostat, 2023. *Total unemployment rate* [online]. Aktualizováno 16. 03. 2023 [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/table>
- FAO, 2023. *Crops and livestock products* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/TCL>
- FIDLER, J., 2015. *České a evropské dějiny v souvislostech*. 1. vyd. Praha: Fragment. ISBN 978-80-253-2194-2.
- FTSE Russell, 2018. *Reclassification of Poland from Advanced Emerging to Developed Market Status* [online]. London: FTSE russell [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://research.ftserussell.com/products/downloads/FTSE_FAQ_Document_Poland.pdf
- GIULIANO P., RUIZ-ARRANZ M., 2009. *Remittances, financial development, and growth* [online]. Amsterdam, Elsevier, s. 144-152. E-ISSN: 1872-6089. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2008.10.005>
- GHOSH, B., 2006. *Migrants' remittances and development. Myths, rhetoric and realities* [online]. Geneva: International Organization for Migration, [vid. 15. 4. 2023]. ISBN 978 92 9068 294 3. Dostupné z: https://publications.iom.int/system/files/pdf/migrants_remittances.pdf
- Gordeev, R.V., Pyzhev, A.I., Zander, E.V., 2022. Does Climate Change Influence Russian Agriculture? Evidence from Panel Data Analysis. In: *Sustainability* [online]. (14, 718). [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/su14020718>

- HARMÁČEK, J., 2010. *Remittance jako nástroj pro rozvoj se zaměřením na subsaharskou Afriku: Diplomová práce* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta přírodovědecká. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/fycr3f/9381>
- HICKEY, G. C., OSBORNE, M. E., DUIKER, W. J., TURLEY, W. S. JAMIESON, N. L., 2023. Vietnam. In: *Encyclopædia Britannica* [online]. Aktualizováno 15. 4. 2023 [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Vietnam>
- HILDEBRANDT, N., MCKENZIE, D. J., ESQUIVEL, G., SCHARGRODSKY, E., 2005. *The Effects of Migration on Child Health in Mexico [with Comments]* [online]. Washington, DC: Brookings Institution Press, s. 257-289. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20065490>
- HOANG, Ch. V. , 2017. *Evangelizing Post-Đổi Mới Vietnam: The Rise of Protestantism and the State's Response*. In: *Perspective* [online]. Singapore: ISEAS–Yusof Ishak Institute (34). [vid. 15. 4. 2023]. ISSN 2335-6677. Dostupné z: https://www.iseas.edu.sg/images/pdf/ISEAS_Perspective_2017_34.pdf
- HUKELOVA, M., 2017. Slovak president vetoes controversial law heaping hostility on Muslims in Central Europe. In: *The Conversation*. [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://theconversation.com/-70546>
- IEA, 2021. *Ukraine Energy Profile* [online]. Paris: IEA [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://iea.blob.core.windows.net/assets/UkraineEnergyProfile.pdf>
- IEA, 2022. *Poland 2022* [online]. Paris: IEA. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.iea.org/reports/poland-2022/executive-summary>
- IHME, 2023. What causes the most deaths? [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.healthdata.org/ukraine>
- IMF, 2009. *International transactions in remittances: guide for compilers and users* [online]. Washington DC: International Monetary Fund. [vid. 15. 4. 2023]. ISBN 978-1-58906-825-4. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/np/sta/bop/2008/pdf/guide.pdf>
- IMF, 2017. *Russian Federation: Selected Issues* [online]. Washington, D.C: IMF (17/198). [vid. 15. 4. 2023]. ISBN 9781484308202. Dostupné z:

<https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/07/10/Russian-Federation-Selected-Issues-45055>

IT Ukraine Association, 2021. *Ukraine IT Report 2021* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/1rDOzj3_hKgXflj8czwIVzP8Ct4IBY5eW/view?usp=sharing

JÁNSKÁ, E., DRBOHIAV, D., 1999: Reemigrace Volyňských Čechů. In: *Geografie - Sborník CGS* [online]. (104, 2), s. 106-121. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_1999104020106.pdf

JIRKA, L., 2021. Ukrajinská migrace do České republiky a její proměny v období epidemie COVID-19. In: *Lidé Města* [online]. (23, 3) [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://lidemesta.cuni.cz/LM-1202-version1-jirka.pdf>

JUNGMANN, J., SAGEMANN, B., eds., 2011. *Financial Crisis in Eastern Europe: Road to Recovery* [online]. Wiesbaden: Gabler Verlag. [vid. 15. 4. 2023]. ISBN 978-3-8349-2740-8 Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=Jn4Om5Zad44C&dq=%22tatra+tiger%22&pg=y#v=onepage&q=%22tatra%20tiger%22&f=false>

KHARITONOVA, V., 2015. Revived Shamanism In The Social Life Of Russia [online]. [vid. 15. 4. 2023]. *Folklore*. Lexington: Media Group of LM (62), s. 37-54. ISSN 1406-0949. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.7592/FEJF2015.62.kharitonova>

KIIV, 2022. Dynamics of Religious Self-Identification of the Population Of Ukraine: Results of o Telephone Survey Conducted on July 6-20, 2022 [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1129>

KNOX, Z., 2008. Religious Freedom in Russia: The Putin Years. In: STEINBERG, M. D.; Wanner, C., eds. *Religion, Morality, and Community in Post-Soviet Societies*. Bloomington: Indiana University Press, s. 281-314. ISBN 9780253220387.

KONDRACKI, J. A., SMOGORZEWSKI, K. M., WANDYCZ, P. S., JASIEWICZ, K., DAWSON, A. H , ROOS. H., DAVIES, N., 2023. Poland. In: *Encyclopædia Britannica* [online]. Aktualizováno 1. 1. 2023 [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Poland>

- KOPŘIVOVÁ, A., 2015. *Osudy ruské emigrace v Československu*. Studie a články [online]. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů: Paměť a dějiny [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1502/027-034.pdf>
- KUŠNIRÁKOVÁ, T., 2013. *Vietnamci v Česku a ve světě*. Disertační práce.[online]. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/59736>
- LEOENTIYEVA, Y., 2005. *Ukrajinci v ČR*. Socioweb [online]. Sociologický ústav AV ČR. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php@disp=temata&shw=200&lst=106.html>
- LIEVEN, D., SETON-WATSON, H., MCCAULEY, M., VODOVOZOV, S. A., HELLIE, R., KEENAN, E. L., MEDVEDKOV, Y. V. , WACHTEL, A. B. , MEDVEDKOV, O. L. , RAEFF, M., HOSKING, G. A., RIASANOVSKY, N. V. , DEWDNEY, J. C., TARUSKIN, R., 2023. Russia. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. Aktualizováno 8. 4. 2023 [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Russia>
- LUBAMBU, K. K. M., 2014. *The Impacts of Remittances on Developing Countries* [online]. Belgium: European Union, s. 18-28. [vid. 15. 4. 2023] ISBN: 978-92-823-5525-1. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433786/EXPO-DEVE_ET\(2014\)433786_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433786/EXPO-DEVE_ET(2014)433786_EN.pdf)
- LUETH, E., RUIZ-ARRANZ M., 2006. *A Gravity Model of Workers' Remittances* [online]. IMF Working Paper No. 6/290. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2006/wp06290.pdf>
- MAKUCH, A., HAJDA, L. A., STEBELSKY, I., ZASENKO, O. E., KRYZHANIVSKY, S. A., YEROFEYEV, I. A., 2023. Ukraine. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. Aktualizováno 14. 3. 2023 [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Ukraine>
- MAURER, M. M., 2020. *Migrace Poláků do Česka a Čechů do Polska po roce 2004. Diverzita migračních praktik vybrané sociální skupiny*. [online]. Brno, s. 22-31. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/jn9o5/Migrace_Polaku_do_Ceska_a_Cechu_do_Polska_JMaurer.pdf

- MISZEWSKI, M. L., 2013. Wyjazdy zarobkowe Polaków do Republiki Czeskiej po 1 maja 2004 roku. In: DEBICKI, M., MAKARO, J., eds., *Sąsiedztwa III RP – Czechy. Zagadnienia społeczne* [online]. s. 170-198. [vid. 15. 4. 2023]. ISBN 978-83-62584-32-1. Dostupné z: https://www.academia.edu/45139245/Wyjazdy_zarobkowe_Polak%C3%B3w_do_Republiki_Czeskiej_po_1_maja_2004_roku
- MRG, 2018. *Poland* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://minorityrights.org/country/poland/>
- OLNEY, W. W., 2015. *Remittances and the Wage Impact of Immigration* [online]. Madison: The University of Wisconsin Press, s. 694-727. [vid. 15. 4. 2023]. E-ISSN 1548-8004. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/24735982>
- OLTMER, J., NIEDENFÜHR, H., 2015. *Connections between Migration and Development Discussion Paper by Professor Dr Jochen Oltmer, Institute for Migration Research and Cross Cultural Studies, University of Osnabrück* [online]. Bonn: Deutsche Welthungerhilfe, terre des hommes Deutschland, s.11-18. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/337796405>
- PECHOVÁ, E., 2007. *Migrace z Vietnamu do České republiky v kontextu problematiky obchodu s lidmi a vykořisťování* [online]. Praha: La Strada (64) [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/Zprava_migrace_Vietnam.pdf
- PEŠKOVÁ, M., 2006. *Jsem imigrant: Ja-immigrant: imigranti z bývalých zemí SSSR v České republice*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Vlasta Králová. ISBN 80-87025-07-5
- PROKOP, R., ŠRAJEROVÁ, O., SOMMER, K., GÍMEŠ E. (1998): *Slováci v České republice po roce 1945*. Šenov u Ostravy: Tilia , s. 56-95 ISBN 80-86101-13-4
- PWC, 2017. *The World in 2050: The Long View: How will the global economic order change by 2050?* United Kingdom: PWC. [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.pwc.com/gx/en/world-2050/assets/pwc-the-world-in-2050-feb-2017.pdf>
- RAPOPORT, H., DOCQUIER, F., 2005. *The Economics of Migrants' Remittances* [online]. Bonn: IZA. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=690144>

RATHA, D., DE, S., SCHUETTLER, K., 2017. *Why taxing remittances is a bad idea* [online]. Washington, D.C.: World Bank. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://blogs.worldbank.org/peoplemove/why-taxing-remittances-bad-idea>

RATHA, D., 2003. *Worker's Remittances: An Important and Stable Source of External Development Finance* [online]. Washington, DC: The World Bank, s. 157-175. [vid. 15. 4. 2023]. ISBN 0-8213-5429-9. Dostupné z: https://documents1.worldbank.org/curated/en/28113998/310436360_20050014094932/additional/multi0page.pdf

RATHA, D., 2007. *Leveraging Remittances for Development* [online] Washington, DC: Migration Policy Institute.[vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/MigDevPB_062507.pdf

RATHA, D., 2013. *The Impact of Remittances on Economic Growth and Poverty Reduction* [online]. Washington, DC: Migration Policy Institute. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/Remittances-PovertyReduction.pdf>

REJŠKOVÁ, T, TOLLAROVÁ, B., 2009. Rozvojový potenciál remitencí a role neziskových organizací [online]. Praha: Multikulturní centrum, s. 19-31. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/TRejskova_a_kol_RozvojovyDopadRemitenci.pdf

ROBERTS, K. D., MORRIS, M. D. S., 2003. *Fortune, Risk, and Remittances: An Application of Option Theory to Participation in Village-Based Migration Networks* [online]. London: Sage Publications, s. 1252-1281 [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/30037793>

Rosstat, 2013. Dynamika reálných příjmů obyvatelstva [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.gks.ru/bgd/regl/b13_13/IssWWW.exe/Stg/d1/06-05.htm

RUSSELL, M., 2018. Socioeconomic inequality in Russia [online]. Brussels: EPRS. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/620225/EPRS_ATA\(2018\)620225_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/620225/EPRS_ATA(2018)620225_EN.pdf)

SAYAN, S., 2004. *Guest Workers' Remittances and Output Fluctuations in Host and Home Countries: The Case of Remittances from Turkish Workers in Germany* [online].

- Oxfordshire: Taylor & Francis, s. 68-81. [vid. 15. 4. 2023]. E-ISSN: 1558-0938. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1540496X.2004.11052590>
- SCHWAB, K., 2010. *The Global Competitiveness Report 2010-2011* [online]. Geneva: World Economic Forum [vid. 15. 4. 2023]. ISBN-13: 978-92-95044-87-6 Dostupné z: https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2010-11.pdf
- SLÁDEK, K., 2014. *Ruská menšina a česká společnost: východiska transkulturní komunikace*. 1. vyd. Ostrava: Moravapress. ISBN 978-80-87853-12-2
- WEZEMAN, P. D., FLEURANT, A., KUIMOVA, A., TIAN N., WEZEMAN, S. T., 2019. *Trends In International Arms Transfers, 2018* [online]. Solna: SIPRI [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://www.sipri.org/sites/files/fs_1903_at_2018.pdf
- State Statistics Committee of Ukraine, 2001. *National composition of population*. [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/genera/nationality/>
- Statista, 2023a. *Number of deaths in Russia from 1990 to 2021(in 1,000s)* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1193825/number-of-deaths-in-russia/>
- Statista, 2023. *Number of live births in Russia from 2000 to 2021(in 1,000s)* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1010528/number-of-live-births-in-russia/>
- SUTELA, P., 2012. *The Underachiever: Ukraine's Economy Since 1991* [online]. Washington, DC: Carnegie Endowment. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://carnegieendowment.org/files/ukraine_economy.pdf
- Transparency International, 2023. *Corruption Perceptions Index* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>
- Ukroboronprom, 2021. *Ukroboronprom* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://ukroboronprom.com.ua/en>
- UN, 2022. *World Population Prospects 2022* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://population.un.org/wpp/Download/Standard/MostUsed/>

- UNDP, 2011. *Towards Human Resilience: Sustaining MDG Progress in an Age of Economic Uncertainty* [online]. New York: United Nations Development Programme, s. 122-143. [vid. 15. 4. 2023]. ISBN 9789211263336. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/3828>
- USGS, 2021. *Mineral Commodity Summaries 2021* [online]. Reston: USGS [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.3133/mcs2021>
- VEBER, V., ed., 1995. *Ruská a ukrajinská emigrace v ČSR v letech 1918-1945*. sv. 3. Praha : Karolinum. ISBN 80-7184-083-1
- Velvyslanectví Ukrajiny v České Republice, 2020. *Ukrajinci v českých zemích: Dějiny ukrajinské menšiny v ČR* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://czechia.mfa.gov.ua/cs/partnership/361-ukrajinci-v-chehiji>
- VietnamCredit, 2021. *The Main Industries in Vietnam* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: https://vietnamcredit.com.vn/news/the-main-industries-in-vietnam_14413
- WEI, Y., WANG, Z., WANG H., LI, Y., JIANG, Z., 2019. Predicting population age structures of China, India, and Vietnam by 2030 based on compositional data [online]. San Francisco: PLoS ONE 14(4), s. 2-4. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0212772>
- World Bank, 2017. *Ukraine's Economy is Recovering Modestly Despite Significant Headwinds* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2017/04/04/ukraine-economic-update-spring-2017>
- World Bank, 2021. *Russia Economic Report* [online]. Washington, D.C: World Bank (46) [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099050011302118976/pdf/P17756206d40310aa0a5e109d6fa60bc55a.pdf>
- World Bank, 2023a. *Birth rate, crude (per 1,000 people)* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.CDRT.IN>
- World Bank, 2023b. *Death rate, crude (per 1,000 people)* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.CDRT.IN>
- World Bank, 2023c. *The World Bank In Vietnam: Overview* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/country/vietnam/overview>

World Bank, 2023d. *GDP growth (annual %) - Russian Federation* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=RU>

World Bank, 2023e. *Taking Stock: Vietnam Economic Update, March 2023* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/country/vietnam/publication/taking-stock-vietnam-economic-update-march-2023>

World Bank, 2023f. *International tourism, number of arrivals - Poland* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL?locations=PL>

World Bank, 2023g. *GDP (current US\$)* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

World Bank, 2023h. *Personal remittances, received (% of GDP)* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.GD.ZS>

WTTC, 2023. *Economic Impact Reports* [online]. [vid. 15. 4. 2023]. Dostupné z: <https://wttc.org/research/economic-impact>

ZEMAN, Z.A.B., OSBORNE, R. H., AUTY, R., CARTER, F. W., BLAZEK, M., HAUNER, M., 2023. Slovakia. In: *Encyclopedia Britannica* [online]. Aktualizováno 17. 4. 2023 [vid. 20. 4. 2023]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Slovakia>